

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1897. Första Kammaren. N:o 16.

Lördagen den 27 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Wersäll* aflemnade Kongl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

- 1:o) angående förbättring af hamnen vid Stora Rör å Öland;
- 2:o) angående försäljning till Fridafors fabriks aktiebolag af ett område af förra härads höfdingebostället 1 mantal Karsahult n:o 1 i Kronobergs län;
- 3:o) angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter förre arrendatorn Erik Gustaf Lindberg;
- 4:o) angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter Karl Oskar Hedblad;
- 5:o) angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter drängen Karl Gustaf Karlström;
- 6:o) angående anslag till verkställande af undersökning för anläggning af jernväg från Gellivare till norska gränsen; och
- 7:o) med förslag till förändrade bestämmelser angående förvaltningsbidrag till sjukkassor.

Justerades protokollet för den 20 i denna månad.

Anmälades och bordlades konstitutionsutskottets utlåtande n:o 4, i anledning af väckt motion om ändring af § 60 regeringsformen; samt statsutskottets utlåtanden: n:o 10, angående regleringen af utgifterna under riksstatens

nionde hufvudtitel, omfattande anslaget till pensions- och indragningsstaterna;

n:o 37, i anledning af Riksdagens år 1896 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets jemte dertill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1895; och

n:o 38, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition i fråga om öfverlåttande å Karlskrona stad af kronans vattenledning derstädes jemte dertill hörande vattenfall, fastighet och byggnader m. m.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran statsutskottets under gårdagen bordlagda memorial n:o 36.

Vid förnyad föredragning af konstitutionsutskottets den 23 och 24 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 3, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 75 riksdagsordningen, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning af sammansatta stats- och lagutskottets den 23 och 24 innevarande mars bordlagda utlåtande n:o 5, i anledning af dels Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar med afseende å delning af Hernösands stift, dels ock Kongl. Maj:ts proposition n:o 21 med förslag till lag om ändrad lydelse af §§ 2 och 5 i förordningen angående allmänt kyrkomöte den 16 november 1863, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Herr statsrådet *Annerstedt* aflemnade Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående godkännande af ett med Malmö stad ingånget aftal m. m.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 23 och 24 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 31, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till checklag, till lag angående ändrad lydelse af 12 § utsökningslagen och till lag angående ändrad lydelse af 10 § 4 mom. i förordningen om nya utsökningslagens införande och hvad i afseende derå iakttagas skall den 10 augusti 1877.

Herr Hasselrot: Jag tillåter mig föreslå, att detta betänkande på det sätt föredrages, att hvarje lagförslag behandlas för sig och det första paragrafvis samt att utskottets hemställan företages sist.

Hvad herr Hasselrot sålunda föreslagit antogs.

*Punkten 1.**Förslag till
checklag.**Kongl. Maj:ts förslag till checklag.*

1 §.

Herr Leman: Då jag i mer än tjugufem år såväl teoretiskt som praktiskt sysselsatt mig med checkfrågan, så är det klart, att jag för denna fråga hyser stort intresse, och då jag till följd af den erfarenhet, jag kunnat vinna i ämnet, deri kommit till åsigt, som väsentligen skilja sig från dem, som fått sitt uttryck i Kongl. Maj:ts proposition, anhåller jag att i förevarande fråga, som egentligen är mera en affärsfråga än en juridisk fråga, få några ögonblick taga kammarens uppmärksamhet i anspråk.

Till en början ber jag då att få påpeka, att om man för närvarande skulle fråga någon, som har med checks att göra, hvad en check är enligt *svensk praxis*, så skulle svaret säkerligen komma att lyda: en check är en vid uppvisandet betalbar anvisning på medel, *innestående hos någon bank*. Och hvad är då ändamålet med en check? Jo, att vara ett *betalningsmedel*. Dertill begagnas checken också ganska allmänt. Som bekant är, har särskildt i England checken vunnit mycket anseende, och det finnes till och med ett engelskt ordspråk, som säger, att det är checkboken, som karakteriserar gentlemannen.

Checkens ändamål är, som nämndt är, att, såsom betalningsmedel, ur den allmänna rörelsen uttränga det klingande myntet och banksedlarne. Här i Sverige hafva vi allt sedan 1600-talet haft checks — dock under ett annat namn; de gamla bankoassignmenterna, som drogos på innestående medel hos Rikets Ständers bank, de voro intet annat än checks. Bruket af dylika assignmenter florerade ända till början af detta århundrade, då användningen deraf upphörde till följd af missbruk, bedrifna genom öfverassignering. Efter några decennier kom checksystemet, sådant det för närvarande är, åter till heders hufvudsakligen genom framlidne bankdirektören A. O. Wallenbergs försorg. Det var nemligen han, som med adopterande af det skottska banksystemet hos oss införde checks. Detta system består hufvudsakligen deri, att bankerna, som på upp- och afskrifnings- eller depositionsräkning uppsamla medel från allmänheten och göra dessa räntebärande, låta räkningshafvarena draga vid uppvisandet betalbara anvisningar på sina bankmedel. I sammanhang med införandet af detta system tillkom äfven en för Sverige egendomlig institution, nemligen postremissvexeln.

Sedan nu checkrörelsen hittills fått lefva här i landet utan att störas af lagens hämmande band, har emellertid framlagts en lag, som enligt min mening skulle komma att inskränka många af de goda verkningar, checkväsendet haft i Sverige.

På sätt, jag nyss yttrade, har checken egentligen hitkommit från England och Skottland. Det kunde därför hafva tyckts lämpligt, att, när förslag till en checklag skulle framläggas, man sökte att begagna

Förslag till
checklag.
(Forts.)

det engelska systemet för att ordna och sätta i form, hvad vi nu hafva. Men man har icke gjort på detta sätt, utan i stället, såsom i så många andra fall, gått till den ständiga urkällan, den schweiziska obligationsrätten och äfven till lagarne i Nederländerna och Österrike.

Nu frågas först: föreligger här någon nödvändighet för oss att lagstifta om checks? Jag för min del är fullkomligt förvissad om, att det icke skulle hafva kunnat falla en enda riksdagsman in att väcka motion om en checklag; ty vi hafva det på det hela taget synnerligen väl stäldt med våra checks. Man har anmärkt en brist, beroende på tolkning af stadgandet i 10 § 4 mom. i promulgationslagen till utsökningslagen, der det säges, att, om någon fått invisning å viss man och ej får betalning af honom, invisningstagaren har rätt till återgångstalan mot utställaren. Man har härvid anmärkt, att äfven om det är tydligt, att invisningsmottagaren har regress till utställaren, så kan det deremot vara ganska tvistigt, huruvida mottagaren äfven har regress till öfverlätare. Enligt min åsigt finnes redan nu en sådan regressrätt, men jag erkänner gerna, att lagstadgandet kan lemna rum för olika tolkningar. Härmed må emellertid förhålla sig huru som helst; hvad som är säkert, är, att i praktiken inga olägenheter visat sig. Vi hafva nu i mellan trettio och fyrtio år haft checks, och man har, mig veterligen, ännu aldrig sett exempel på en rättegång mot öfverlätare af en check. Vid senaste juristmöte, deri jag deltog, frågade jag en mängd domare, om hos dem förekommit någon sådan rättegång, men de svarade alla nej. Ingen af dem hade kännedom om en sådan rättegång. — Hvad visar nu detta? Jo, att vårt checksystem arbetar utmärkt väl som det är.

Då kan vidare frågas, hvad skälet är till att detta lagförslag kommit fram. Jo, det är i sjelfva verket att söka deri, att man i Danmark och Norge, der man saknar en allmän regel om regressrätt till utställare och öfverlätare, laborerar med ännu en väsentlig brist, nemligen den, att i dessa länder icke, såsom hos oss, finnes ett utbildadt postremissvexelsystem. Detta gör, att, om till exempel en person i Odense har att skicka en likvid till Köpenhamn, han icke kan gå till närmaste bank och köpa en postremissvexel, utan han måste antingen sända reda penningar eller draga en check på en bank i Köpenhamn. Derför har man i Danmark och Norge haft behof att ordna checkförhållandet, och derför hafva dessa länder inbjudit Sverige att deltaga i förhandlingarna om lagförslaget, under förmenande, att, liksom de tre nordiska rikena hafva gemensam vexellag, de också borde hafva gemensam checklag. Sedan svenska regeringen accepterat den sålunda gjorda inbjudningen, tillsattes en komité af ledamöter från alla tre länderna för att behandla frågan. Och det är nu det af denna komité uppgjorda lagförslaget, som här föreligger.

Härvid torde likväl kunna ifrågasättas, huruvida man icke här i Sverige skulle kunna tills vidare vänta med en checklag? Jag vill erinra om, att, sedan vexelinstitutet uppkommit, vexlar i många tiotal år funnos, innan lagstiftningen ingrep på detta område, och detsamma skulle väl också kunna ega rum i fråga om checks. Ja, vi borde kunna vänta ännu en tid med en lag på detta område, och detta i

synnerhet för att få tillfälle att se, huru lagen kommer att verka i Danmark och Norge.

Jag vågar alltså påstå, att något verkligt behof af en checklag ännu icke yppats i Sverige.

Men om ändock en sådan lag skall stiftas, hvarför då icke afpassa den efter det pulserande affärslifvet, utan i stället göra lagen så, att den kommer att lägga tvångströja på detta affärslif och föreskrifva, att det skall rätta sig efter lagen?

Det är således min enskilda åsigt, att lagen icke är nödig, men det är också min åsigt, att lagen, såsom den är formulerad, icke är nyttig.

Genom bestämmelserna i den föredragna § 1 har man gjort checken till en formalhandling. Man har bestämt, att hvilken vid uppvisandet betalbar anvisning som helst, som innehåller benämningen "check", skall, om den för öfrigt innehåller hvad i 1:a paragrafen af lagförslaget stadgas, falla under checklagen. Men härvid tillåter jag mig erinra om min först framställda fråga, hvad en check är. Jag har påstått, att man nu dermed förstår en à vista-anvisning på medel, innestående hos en *bankirättning*. Den engelska lagen har äfven karakteriserat checken så, att den bör vara dragen mot ett tillgodohafvande hos en bankirättning. Vill man nu hafva en detaljerad checklag, så synes det mig dock vara nödigt, att man åtminstone icke utfärdar en lag med sådana bestämmelser, att den gifver sanktion åt missbruket att draga checks å obefintliga tillgodohafvanden eller å hvilken person som helst. Om banklagen går igenom och postremissvexelrörelsen på grund deraf minskas, hvaraf följden blir, att behofvet af checks ökas, skulle det, om nu föreliggande lagförslag antages, lätt kunna hända, att rörelsen blefve öfverlupen af de mest besynnerliga checks. Hvad lagen i stället borde sanktionera, det är, hvad som hittills varit brukligt i Sverige, att nemligen check skall vara en à vista-anvisning, som är utstald mot ett tillgodohafvande hos en bankirättning. Detta har emellertid icke skett, och det är, enligt min tanke, ett grundfel hos lagen.

Jag skall för min del icke längre upptaga kammarens tid, då jag förstår, att många andra ledamöter i kammaran vilja yttra sig i frågan. — Jag har varit mycket tveksam om, hvilket yrkande jag skulle framställa, och tänkte först att begära återremiss af lagen till utskottet; men då jag kommit till den slutsats, att lagen för närvarande icke är nödig samt i allt fall i den form, den nu föreligger, icke är nyttig, utan tvärtom skadlig, återstår för mig intet annat än att yrka afslag.

Herr statsrådet Annerstedt: Vid bedömandet af ett lagförslag, sådant som det nu för Riksdagens pröfning framlagda, torde man böra fästa uppmärksamheten dervid, att lagen utgör en del af handelslagstiftningen och en sådan del af detta lagstiftningsområde i fråga, om hvilken det företrädesvis är lämpligt, att man så småningom kommer derhän, att lika lagar gälla i de tre nordiska länderna. Samma skäl, som tala för att vexellagen bör vara gemensam för dessa tre länder — och att döma af uttalanden från andra länder, torde utsigt före-

Förslag till
checklag.
(Forts.)

finnas för att i en framtid, förr eller senare, dess bestämmelser skola komma att ganska nära sammanfalla med dem, som torde komma att göra sig gällande inom kontinentens stater — samma skäl tala ock för att, då fråga uppstått om att ordna checkförhållandena, detta bör ske så, att öfverenskommelse i ämnet åvägabringas emellan de tre nordiska länderna.

Det är nu, visserligen sant, att den yttre anledningen till denna lagstiftning väckts i Danmark, och att dervid framhållits, att det just vore affärsförhållandena i detta land, som nödvändiggjorde, att man skred till ordnande genom lagstiftning af checkväsendet, hvarför ock ett särskildt danskt förslag uppgjordes i enlighet med de grunder, som der ansågos lämpliga för affärsrörelsens allmänna behof. Derefter inkom från Danmark till de svenska och norska regeringarne en framställning, huruvida dessa icke skulle vara villiga att deltaga i ett gemensamt arbete för åstadkommande af en för de tre länderna lika lagstiftning i ämnet. På de grunder, jag nyss nämnde, fann äfven den svenska regeringen liksom den norska öfvervägande skäl tala för denna framställning.

Den svenska regeringen utsåg två personer, hvilka valdes inom affärsverlden och särskildt voro erfarna och kunniga inom hithörande lagstiftningsområde. Dessa personer sammanträdde med fyra andra komiterade från Danmark och Norge — två från hvardera landet — utsedda inom sådana kretsar, som ansågos väl känna handels och rörelsens behof och de fordringar, man med hänsyn till dessa behof med rätta kan ställa på lagstiftningen. Resultatet af dessa sex juristers och affärsmäns gemensamma öfverläggningar blef det förslag till checklag, som förelagts Riksdagen, sedan deri vidtagits de jemkningar, hvartill förslaget granskning i högsta domstolen föranledde.

Nu har den föregående talaren förklaradt, att det enligt hans åsigt vore ett bestämdt fel hos lagen, att den icke inskränkts till att gälla endast sådana anvisningar, som ställes på banker — jag förmodar dock, att han äfven vill medgifva, att checks skola få utställas på bankirer. Mot ett sådant betraktelsesätt hafva komiterade, som jag tror med rätta, framhållit, att en sådan inskränkning skulle på vissa orter lägga obehörigt tvång på rörelsen, och det kan ej annat än förvåna, att den föregående talaren, som mot lagförslaget anmärkte, att den nya lagen skulle lägga ett tvång på den allmänna rörelsen, dock såsom en särskild anmärkning framhöll, att den icke innehölle detta ytterligare tvång på rörelsen.

Det är ju gifvet, att användningen af checks såsom betalningsmedel förutsätter, att den person, som mottager en check i stället för reda penningar, först pröfvar och ser till, hvem det är, som utgifvit checken. Det är egentligen i förtroende till utställaren, som han mottager ett sådant papper; han litar på att den, som skall lemna betalningen, på det ställe, hvarest denna anvisats att ega rum, verkligen har tillgångar, så att liqid följer på utsatt dag. Har han deremot någon misstanke i detta afseende, lär resultatet häraf blifva, att han vägrar mottaga den check, som erbjudes. Huru den frihet, lagen i det anmärkta afseendet medgifver, skulle kunna misskreditera hela checkinstitutionen,

kan jag omöjligen förstå. Äfven med det anmärkta stadgandet antager jag förhållandet blifva, att det är de goda och säkra checks, som mottagas, men att de dåliga och osäkra tillbakavisas.

Lagförslagets bestämmelser äro affattade så, att man eger absolut säkerhet — hvilken äfven efter den föregående talarens uppfattning för närvarande icke finnes — i fråga om regresstalan mot utställare och öfverlåtare. Denna regress-säkerhet är i vår nuvarande lagstiftning mycket ofullständigt angifven, men i förslaget är rättsförhållandet mot utställare och öfverlåtare i tydliga och bestämda ordalag regleradt. Genom checklagstiftningens ordnande i enlighet med detta förslag vunnas således i detta afseende en bestämd fördel framför de nuvarande förhållandena.

Jag tror också, att en annan omständighet kan härvidlag åberopas till bevis om lagens behöflighet. Hvarför hafva så många bankinrättningar infört solavexel-formen för anvisningar, om icke just därför, att anvisningsformen i och för sig för närvarande inom lagskipningen kan vara föremål för olika meningar, i det att man i fråga om anvisningar saknar de klara bestämmelser, som finnas beträffande vexlar.

Under sådana förhållanden och då denna lagstiftning är ett nödvändigt komplement till vexellagen — bestämmelserna i checklagen äro blotta modifikationer af bestämmelserna i vexellagen — synes mig alla skäl tala för att den svenska Riksdagen, på samma sätt som den förut, i syfte att åstadkomma likformighet mellan de tre nordiska ländernas vexellagstiftning, medgifvit att utbyta vår utmärkta vexellag af år 1851 mot en för dessa länder gemensam vexellag, nu bör genom att antaga den föreliggande lagen åstadkomma enhet mellan Danmarks, Sveriges och Norges lagstiftningar angående checks. Särskildt äro våra affärsförbindelser vid Sundet sådana, att det måste vara en bestämd fördel, att lagen just nu antages. Skulle Danmark nu antaga en lag, i allt hufvudsakligt lika lydande med det föreliggande förslaget, skall ovilkorligen olägenhet uppstå för oss, om vi på vår sida om Sundet sakna lagstiftning i ämnet.

På nu angifna skäl får jag yrka, att kammaren måtte lemna sitt godkännande till den föredragna paragrafen.

Herr Philipson: Den förste ärade talaren började sitt anförande med att säga, det frågan om en checklag är egentligen mera en affärsfråga än en juridisk fråga, och deri gifver jag honom fullkomligt rätt. Detta är också anledningen, hvarför jag dristat mig begära ordet i den föreliggande frågan, ty jag kan naturligen icke se den annat än ur ren affärssynpunkt. Sedd från denna synpunkt, ter den sig dock för mig fullkomligt klar, och i motsats till den förste talaren, som förundrade sig öfver att regeringen för Riksdagen framlagt detta förslag, hvarmed ingen enskild motionär skulle hafva framkommit, ber jag få uttala ett tack till regeringen för att den efter komiterades utredning gjort denna framställning. Jag anser nemligen förslaget i sin stora helhet vara riktigt och tror, att detsamma, om det varder antaget, kan lända till fördel för affärs- och bankverlden. Man skulle komma från ett utanordningssystem, som nu visserligen genom coutume

Förslag till
checklag.
(Forts.)

eller vana varit, om jag så må säga, något lättvindigt ordnadt, till ett tillstånd, der man kommer att begagna ett liquidationsmedel, hvars betydelse och innebörd blir klar, och å hvilket regressrätten genom lag blifver till fullo reglerad. Jag anser för min del detta af mig senare påpekade förhållande vara till den största nytta. Det har mot lagens behöflighet anförts, att i vårt land, der postremissrörelsen är så stor, obehöfligt vore att införa en lag om checker, och det tyckes, liksom om man dermed menade, att om man blott hade och begagnade postremissvexlar, så voro alla behof af ett checksystem tillfredsställda, men man tyckes då icke hafva tänkt på de liqvider, hvilka i de stora affärscentra dagligen i stor utsträckning förekomma och hvilka kanske uppgå till lika stort belopp som det, hvartill samfäldt postremissvexlarne från landsorten, när de komma hit, uppgå. Nu är det väl sant, att anordningar på några banker — måhända just sådana banker, hvilka ansett det riktigt att klargöra för sina kunder, det anvisningar icke äro vexlar, och att således regressrätten för anvisningar icke är densamma som för vexlar — blifva utställda i solavexelns form, just på den grund, att — genom övertagandet af dylika anordningar af personer, hvilka, utan att besinna risken, derpå tecknat sitt edossement — eventuellt uppkommande obehag och krångel måtte minskas eller undvikas, — men flera banker begagna dock allt fortfarande anvisningsformen för sina kunder. Visserligen kan ju icke förnekas, att i vårt land anvisningar vid liqvider redan nu mycket användas, men de användas dock icke på långt när i den stora utsträckning, som borde ega rum. Jag tror, att hvar och en lätteligen kan iakttaga, hurusom för bank- och affärsrörelsens behof sedelpackor dagligen vid tiotiden på morgonen bäras från riksbanken till andra banker i Stockholm för att kanske vid tre å fyrtiden vända åter till riksbanken. Jag ber att få lemna en liten illustration till, huru det nu tillgår, hvilket jag händelsevis häromdagen erfor. En liqid af en million kronor skulle i början af januari här för ett egendomsköp verkställas. Penningar till liquiden skulle i en härvarande bankinrättning erhållas. Denna bank, som hade tillgodohafvande i riksbanken, visste förut, att denna million samma dag skulle utbetalas. Man eftersänder då på morgonen från riksbanken en million i tusenkronesedlar. Naturligtvis måste dessa räknas både der de utlemnades och der de emottogos. Litet senare ankommo till banken de, hvilka hade att liquidera köpet och lyftade beloppet naturligtvis efter åtskillig sedelräkning. Så gingo liquidatorerne med beloppet till säljarne, som naturligtvis å nyo räknade sedlarne, och äntligen insattes 300,000 kronor i hvardera af tre olika banker och 100,000 kronor i en fjerde bank, allt med ty åtföljande sedelräkning. Nu frågar jag, hade icke hela denna transaktion kunnat med lätthet arrangeras medelst checker? Om lagen antages, får checken nemligen ett värde och en användning, som anvisningen nu icke eger, derigenom att den regressrätt, hvars tillvaro nu icke är klar, blefve fullt konstaterad. Det af mig nu anförda exemplet är blott ett bland många, ty vi veta, att dagligdags enskilda personer, som hafva en betydlig eller obetydlig skuld att betala, först gå med sin anvisning till sin bank och lyfta sedlar eller mynt för att derefter

med dessa betala beloppet kontant i stället för att lemna en anvisning, der de skulle betala skulden. Jag tror, att ingen kan påstå, att den sedelspridning, som riksbanken kan erhålla på sådant sätt, kan vara till någon nytta, vare sig för riksbanken eller allmänheten.

Förslag till
checklag.
(Forts.)

Nu har den första talaren anmärkt, att denna lag jemväl innefattar den bestämmelsen, att checker skola få dragas icke blott på banker och bankirer, utan äfven på enskilda personer, men han glömde att erinra om, att ingen vore eller blir *skyldig* mottaga checker såsom betalningsmedel eller såsom motsvarande sedlar eller guld. Checkens värde beror på det förtroende, jag har för den, som skrifvit på checken, såsom trassent — d. v. s. den, som utfärdat densamma. Har jag icke något sådant förtroende, har jag ju fullaste frihet att svara: "Nej, tack! Jag vill hafva betalning i sedlar eller guld."

Den förste talaren har äfven anmärkt att man borde vänta och låta Norge och Danmark först antaga lagen. Man kunde då få se, hvilken verkan lagen der har. Jag kan dock icke finna, att det är skäl lyssna till denna anmärkning, ty jag är öfvertygad om, att checklagen varder nyttig för affärs- och bankförhållandena i vårt land. Hvarför då låta de andra länderna föregå oss? Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet har alltså mycket riktigt påvisat att mer än en olägenhet skulle uppstå deraf, att checklagen infördes i Norge och Danmark utan att hos oss samtidigt införas.

På de skäl, jag anfört, anhåller jag om bifall till den föredragna paragrafen.

Herr Rettig: Föreliggande lagförslag synes mig utgöra ett sådant förslag, som gerna kunde hafva fått hvila ännu ett år, hvarunder man fått betänka sig derpå. Jag är naturligtvis icke i princip mot att antaga en för landet gagnelig checklag, men jag vill icke vara med om en sådan lag, som man sedan kommer att ångra. Man säger, att lagförslaget egentligen icke innebär annat, än hvad vi redan hafva i upp- och afskrifnings- samt kassakreditivanvisningar och att det för öfrigt är alldeles oskyldigt. Men drager man ut de praktiska konsekvenserna af lagen, skall man finna, att den icke är så oskyldig, som man tror. Här är ju icke fråga om att stifta en checklag för de större affärsplatserna, för Stockholm och Göteborg, utan det gäller en lagstiftning, som skall tillämpas för hela landet. Väl skulle mängen, som icke vet, att han nu kan begagna sig af sina upp- och afskrifnings- eller kassakreditivblanketter såsom checker, finna lagen vara beqväm för sig, men säkert skall den finnas ganska obehaglig för den, som får taga emot hans checker såsom liqid. Det har sagts, att platschecker hafva större betydelse än distanschecker, och det vill jag ej heller förneka, men det exempel, som herr Philipson anförde angående en liqid i Stockholm på en million, visade blott, att de personer, han nämnde, voro i högsta grad opraktiska, då de icke, i stället för att förfara som de gjorde, begagnade sig af anvisningar. Den, som hade att göra liquiden, kunde ju hafva gifvit åt hvar och en af dem, till hvilka liquiden skulle ske, sin anvisning. De hade då fått penningar derpå och man hade sluppit gå kring staden med sedlarne.

Förslag till
checklag.
(Forts.)

Hvad beträffar påståendet, att lagen skulle vara så oskyldig, vill jag lemna exempel på, att den icke är det. Vi antaga, att det finnes en landthandlande i Norrland, som har en skuld att betala i Malmö och som har sin bankräkning i Luleå. Han drager då eu check på denna sin räkning för att liqvidera skulden i Malmö. Emellertid har han icke något på sin räkning, utan tänker, att innan checken skall infrias af banken i Luleå, så skall det erforderliga beloppet kunna anskaffas. Detta lyckas honom naturligtvis icke, hvarför checken naturligtvis refuseras. Ett sådant tillvägagående kan tillämpas på flera håll, och i och med detsamma är förtroendet förstördt. Man har då blott genom lagen lyckats gifva folk en fingervisning att ingå på en orätt väg. Lagstiftningen i ämnet bör för den skull vara sträng och stadga ansvarspåföljd för den, som drager öfver beloppet af sin räkning.

Genom checksystemet skulle dessutom en utgift komma att drabba affärsrörelsen, ty man kan ej föreställa sig, att bankerna skola emottaga och för intet låta inkassera dessa anvisningar? Nej, säkert icke! De komma att taga afgift för hvarje check. För postremissvexlar göra bankerna icke detta, men kommer man med sådana anvisningar, som här är i fråga, får man ovilkorligen betala afgift, och kommer alltså checklagstiftningen att lägga en utgift på handelsrörelsen.

Hvad sjelfva lagen, sådan den nu föreligger, beträffar, anser jag, att det finnes så många brister i densamma, att jag icke kan biträda förslaget. Så till exempel står det icke i 1 § tydligt utsatt, att å check utställningsorten skall angifvas. Man har, såsom det synes af Kongl. Maj:ts förslag, föreställt sig, att man blott behöfde skrifva datum å checken, men icke orten. Om något sådant blefve tillåtet, skulle deraf vållas stora oegentligheter. En platscheck skulle förfalla efter tre, en distanscheck efter tio dagar. Har nu en person fått en platscheck, derå utställaren glömt att skrifva utställningsorten, kan han skrifva dit t. ex. Upsala, och han har då en tid af tio dagar i stället för tre. Ovilkorligen måste det vara bestämdt, att utställningsorten skall finnas utsatt.

Dessutom finner jag det betänkligt, att man skulle få *skrifva* hela checken. Det finnes icke något land, så vidt jag vet, der det tillåtes att utgifva skriftliga checker. Det måste ovilkorligen bestämmas, att dertill skola användas tryckta blanketter. I England finnas exempelvis tre olika blanketter för checker. Dessa blanketter hafva olika utseende allt efter det ändamål, hvartill de skola användas. Om en köpman exempelvis har en vaxel förfallen och den är gjord betalbar i den bank, der han har sin checkräkning, så använder han en checkblankett med t. ex. blå färg. Skall betalning medelst check verkställas i annan bank, så användes en blankett med t. ex. röd färg, och drager man helt enkelt på sin check räkning för att uttaga pengar för sitt eget behof, så begagnas t. ex. hvit blankett. Det är då alltid klart, att checken utgått från den bank, der jag har min räkning, och detta ingifver förtroende. Skall man nu få skrifva checker på hvad papper som helst, får man se, huru landthandlande t. ex. skrifva sina anvisningar på långa pappersark. Det måste der-

för vara bestämdt, att den bank, der en person har sin checkräkning, skall tillhandahålla blanketter dertill i nummerföljd.

Hvad nu vidare angår den omständigheten, att jag skulle få draga checker på hvem som helst, så vill jag bestämdt opponera mig mot en sådan rätt. Skall check få finnas, måste den inskränkas till att dragas å viss bankirrättning, och helst skulle jag vilja, att i detta hänseende bestämdes ett af Kongl. Maj:t oktrojeradt eller i öfverensstämmelse med bankbolagslagen bildadt bankinstitut, eller också en bankir, som uppfyller vissa bestämmelser, hvilka äro egnade att ingifva förtroende. Ty skall man få trassera checken på hvem som helst, så kommer det att leda till trassel och obehag.

Hvad slutligen vidkommer det skäl, som herr justitieministern anförde, att, om Norge och Danmark antaga checklagen, det vore lyckligt, om äfven vi antogo den, så vet jag icke, om jag vill biträda detta skäl. Vi böra icke tillgripa en lag endast därför, att andra länder hafva en sådan lag. I sådant fall få vi så mycket svårare att ändra vår lag, om vi deruti finna några brister. Man bör för öfrigt vara mycket försigtig med antagande af nya lagar, som ingripa i vår praktiska verksamhet. Vi hafva för öfrigt senast ett exempel på vigten häraf genom erfarenheter från våra bolagslagar. Jag tror, vi skulle hafva önskat, att dermed anstått ännu något år.

Det vore ännu mycket att säga härom, men jag skall inskränka mig till hvad jag nu anført. På grund deraf ber jag att få yrka afslag å det föreliggande lagförslaget.

Herr Hasselrot: På sätt förut under diskussionen påpekats, lærer väl kunna medgifvas af dem, som äro vänner af förslaget, att behöfligheten af detsamma icke är synnerligen stor i vårt land, så länge vi hafva postremissvexlar och dessa användas i ett omfång, som gör behofvet af checker mindre kämbart hos oss, än i andra länder, der postremissrörelsen icke finnes. Jag tillåter mig dock påpeka, att icke få fall finnas, der checker äro mer användbara än postremissvexlar. Öfver allt, der affärsföretag finnas, men ej några bankirrättningar, måste affärsmannen först skicka bud eller skrifva till den plats, der bank finnes, för att få en vaxel och sedan med den göra sin liqid. Det måste vara för honom en bestämd fördel att kunna göra sin liqid direkt genom anvisning på sitt tillgodohafvande i banken, och meningen med lagen är ju icke någon annan än att gifva en sådan anvisning, hvarmed enskilde betala sina skulder, större säkerhet, än den för närvarande har. Allt, hvad här invändts mot checklagen, gäller ju i själfva verket den nuvarande lagstiftningen. Det finnes ingenting, som förbjuder en person att redan nu använda detta anvisningssystem för att betala sina skulder. Hvarför är det då icke användt så mycket, som det borde vara? Jo, därför, att man icke har fullt förtroende för anvisningen, och detta därför, att man icke har beqväm regress mot utgifvaren. Om jag nu tager en inuisning såsom liqid af en person och det visar sig, att denne icke har något motsvarande tillgodohafvande, så har jag icke någon anuan utväg än att lagsöka eller stämma den personen för att få ut min fordran. Deremot, om checklagen kommer

Förslag till
checklag.
(Forts.)

till stånd, så får jag genom en enkel proteståtgärd och med mindre omgång samma återgångstalan mot utgifvaren af checken som nu mot den, som utställt en vaxel. Just på grund häraf hafva många banker för sina anvisningar begagnat vaxelns form, hvilket emellertid torde vara mindre riktigt. Hvarken i utlandet eller af våra större bankinrättningar användes vaxelns form för dessa anvisningar. Jag har genom tillmötesgående af en ledamot i kammaren fått låna flera blanketter till anvisningar, dels från Skandinaviska kreditaktiebolaget, dels från franska, tyska, engelska och belgiska banker. Ingen af dessa har vaxelns form, och det är icke heller den rätta formen. Vaxeln betecknar en affär, men här är icke fråga om någon affär. Då förefinnes emellertid den olägenheten, att man icke för anvisningar har lätt och bekväm regressrätt och återgångstalan mot utgifvaren. Att vinna detta är hufvudändamålet med lagen.

Nu har här emellertid blifvit sagdt, att denna lag skulle komma att lägga en tvångströja på affärslifvet; men detta är endast ett löst påstående, och det har icke blifvit på något sätt visadt, i hvilket afseende, lagen skulle komma att verka på sådant sätt. Den medför icke annat tvång, än affärslifvet redan är utsatt för. Meningen är blott att gifva större säkerhet åt ifrågavarande papper.

Den siste talaren anmärkte, att det skulle vara nyttigt att begagna olika färger för olika slags checks, samt stadga, att de skulle vara tryckta och löpa i nummerföljd. Jag vill icke bestrida, att allt detta i viss mån skulle kunna verka till reda och ordning, men sådant torde lämpligen böra öfverlemnas åt den enskildes omtänksamhet och ej föranleda till uttryckliga lagbestämmelser.

Såvidt jag förstår, har checken sitt egentliga värde i det förtroende, man hyser för den person, som utställt densamma. Det betyder icke något alls, att den är utfärdad å en bankinrättning, som åtnjuter det allra största förtroende. Har den person, som utställt checken, icke förtroende, så hjälper det icke alls, att den är anvisad på Stockholms enskilda bank eller någon annan stor bank. Det enda, som ger checker värde, är att utgifvaren hos banken verkligen har ett tillgodohafvande eller i motsatt fall själf är i stånd att inlösa dem.

Jag kan icke heller se, hvarför man icke skulle få draga en check på hvilken enskild person som helst. Jag föreställer mig t. ex., att en affärsman i Göteborg har affärer med två personer i Stockholm och har fordran hos den ene och skuld till den andre. Finnes nu någon rimlig anledning, hvarför icke denne affärsman skulle få draga en check å sin gäldenär att betalas till hans fordringsegare? Denna check borde väl mottagas af fordringsegaren, under förutsättning att han har förtroende för den, af hvilken checken är utfärdad.

Risken med en check består deri, att, om, mot förmodan, penningar icke skulle finnas hos den, å hvilken checken är dragen, mottagaren måste anställa lagsökning eller rättegång för att få ut beloppet. Enligt den föreliggande lagen har han emellertid sin återgångstalan klar mot såväl utställare som öfverlätare.

Herr Rettig anmärkte såsom en sannolik följd af lagen, att användandet af checks skulle få en stor omfattning, och framhöll, att

småhandlande, särskildt landthandlande, skulle komma att begagna checks för sina liqvider. Jag antager också såsom möjligt, att så kan blifva förhållandet, men deraf följer också en skyldighet för en hvar, som mottager checks, att egna dem stor uppmärksamhet. Förhållandet är här alldeles detsamma som med vexaslar. En landthandlande, som har skuld till en grosshandlare, skickar nu vanligen sin accept såsom betalning, och grosshandlaren får se till, om acceptanten är säker. Han får förfara på samma sätt med checken, se till, om den är säker. Han tager lika litet en osäker check som en osäker accept, men han kan hädanefter lika gerna taga en god och säker check som en god och säker accept.

Såvidt jag förstår, måste det vara till fördel för affärslifvet och icke störande för detsamma att gifva checken den styrka och säkerhet, som lagen är egnad att förskaffa den. Dertill kommer det förhållande, som påpekades af herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet, att, då vår vexellag är lika med den i Danmark och Norge, det äfven vore en fördel att inom ett dermed så nära stående lagstiftningsområde som det förevarande erhålla lika lagar för de tre nordiska länderna. Att vänta med lagens antagande kan jag icke heller se skola medföra något gagn.

På grund af hvad jag nu anfört, tillåter jag mig att yrka bifall till den föredragna paragrafen.

Herr Törneblad: Jag erkänner, mycket gerna, att det finnes åtskilliga anledningar att införa den högre form af betalningsmedel, som kallas för check; en sådan anledning skulle bland annat ligga deri, att, om de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt komme att indragas, hvilket ännu icke är säkert, möjligheten för allmänheten att lätt åstadkomma liqvider skulle blifva större genom checkens införande, då kanske sedlarne vore mindre spridda. Härmed må vara huru som helst; vi veta ännu icke, huru det kommer att gå. En annan mycket beaktansvärd omständighet är den, att genom checklagen en början till reglering af anvisningssystemet skulle ske. Men att hela teorien om anvisningar och detta systems tillämpning icke derigenom blefve etablerad och fastställd, det tror jag mig med så mycket större skäl kunna påstå, som ett yttrande af en mycket framstående jurist vid nordiska juristmötet förliden höst synts mig gå ungefärligen i samma riktning, och detta yttrande faldes vid diskussionen om checklagen. Men, säger man, det är af vigt, att man reglerar de förhållanden, som redan nu förefinnas, då nu hvilken som helst är berättigad att utställa invisningar, dock utan de stränga former, som skulle tillhöra checken eller sigtinvisning, hvarpå i korthet sagdt vexelförfarandet tillämpats. Är nu detta utställande af invisningar vanligt eller icke? För min del tror jag, att det icke är synnerligen vanligt. Man har sagt, att detta beror derpå, att invisningen är en lägre form af betalningsmedel, som icke gifver tillräckliga garantier. Jag vet dock ej, om detta är anledningen, hvarför man så litet begagnar sig af invisningar. Jag misstänker tillvaron af en annan anledning, och den är, att invisningen skulle vara dragen på ett verkligt tillgodohafvande, och detta tillgodohafvande är åtminstone

*Förslag till
checklag.
(Forts.)*

*Förslag till
checklag.
(Forts.)*

hos enskilda personer icke alltid så utbredt. Deremot finner man, att bankerna begagna sig af icke blott vaxlar, utan äfven invisningar, och sådant finnes föreskrifvet särskildt i riksbankens reglemente; det är möjligt för den, som vill uttaga penningar, att dervid använda invisningar.

Om nu ett nytt system, eu ny lag skall införas och vinna en allmänare tillämpning, är det ju påtagligt, såsom också blifvit anmärkt, att förtroendet är den viktigaste faktorn. Men huru skall förtroende till den nya formen af betalningsmedel bäst åstadkommas — jag talar nu icke om förtroendet till den checkgifvandes ärlighet, hvilket ju alltid måste finnas —? Naturligtvis genom att begränsa dess användning till sådana fall, för hvilka den egentligen borde vara afsedd och hvartill den i vissa länder med högre utvecklade banklagstiftning än hos oss äfven användes, såsom i England. Men, säger man, det är föga skilnad, om man drager en check på en enskild, hederlig man och om man drager den på en bank eller bankir. Jo, mine herrar, det är verkligen en skilnad, och blankettboken spelar en icke så liten roll. Redan innehafvet af en checkblankettbok från en välkänd bank eller bankir gifver en viss presumption om innehafvarens ställning till banken och i det allmänna lifvet. Jag medgifver gerna, att det kan förekomma fall, då man hastigt och lustigt kan komma i besittning af en sådan bok, men i regeln är innehafvet deraf ett tecken till att personen i fråga har affärer med banken och der har ett tillgodohafvande. Detta utgör således en anledning till mindre farhåga för den, som tager emot invisningen. Ytterst litat han på utställarens ärlighet, och detta är ju fullkomligt riktigt, men äfven denna tillit skulle, om man medgäfve utställandet af checker på hvem som helst, kunna föranleda missbruk. Jag skulle mycket väl kunna förstå, om checklagen utginge från ett trängre användande af checker och sedan, när förtroendet till den nya liiquidationsformen rotfäst sig, ville göra användningen allmänare, nemligen såsom här är föreslaget, men har något svårare att fatta motsatsen. Man säger, att denna angelägenhet har en afgörande betydelse för banklagstiftningen, och att det är af vikt, att de tre nordiska länderna samfäldt fatta ett beslut, hvarigenom åt penningomsättningen bereddes den största möjliga lättnad. Jag tillåter mig då först anmärka, att hvad större summor beträffar, finnes genom öfverenskommelser mellan de tre stora centralbankerna tillfälle beredt till utbyte och lätta penningtransaktioner. Dessa öfverenskommelser hafva varit gällande redan 10 à 12 år och hafva visat sig bära ganska god frukt. Hvad mindre summor beträffar, så medgifver jag, att det icke är samma förhållande, men det finnes andra former för liquiderande, och det är måhända med afseende på att dessa ej äro så utvecklade i Danmark och Norge som dessa länder hafva behof af en större och vidsträcktare tillämpning af en checklag. Om man åter anser den äfven böra införas i Sverige, glömmar man betydelsen af den här så mycket använda postremissvaxeln. Det är visserligen sant, att hvad jag nu sagt gäller hufvudsakligen distanschecken, men mindre platschecken, och hvad den förra angår, kan man visserligen icke, om check skall ställas på bank eller bankir, draga på brukskontoren, såsom anmärkts, men denna olägenhet kan afhjelpas genom

användandet af vanliga invisningar, hvilket ej medför fara för den, som drager invisningen, i det fall, att trassaten är solid, och i annat fall lärer han svårigen begagna sig af denna utväg. Hvad platschecker angår, hafva de sin största betydelse, om de ställas på bank eller bankir, nemligen på något tillgodohafvande hos en sådan, och särskildt emedan man just derigenom förekommer de omflyttningar af sedlar, som en föregående talare så lifligt skildrade. Men utom det, att utställandet af checker på banker och bankirer skulle förekomma onödiga transporter af sedlar, skulle det så småningom förbereda ett clearing-förfarande, till hvilket vi förr eller senare i alla fall skola komma. Jag tillåter mig att i afseende på de sedelpackor, som, enligt hvad här sagts, om morgonen bäras bort och om middagen tillbaka, anmärka, att man ofta kommer för att göra ett utbyte af riksbankens och enskilda bankers sedlar, hvilket är en annan sak. — Summan af hvad jag sagt är, att jag är intresserad för införandet af ett checksystem, men helst skulle se, att det skedde på sådant sätt, att check finge dragas blott på bank eller bankir, hvarigenom den finge sin rätta betydelse i allmänhetens uppfattning och blefve ett medel att inleda ett clearing-förfarande af natur att kunna minska sedelutbytet och osäkerheten härvid. — Jag har icke något yrkande att göra.

*Förslag till
checklag.
(Forts.)*

Herr Olsson: Då jag hörde talaren på norrköpingsbanken yttra sig i denna fråga, fann jag, att han i likhet med mig vill se denna angelägenhet ur rent praktisk synpunkt. Jag förmodar, att med afseende på allmänna lagens ställning till denna fråga saken är så noga undersökt och pröfvad, att derom icke finnes något mer att säga. Med talaren på norrköpingsbanken ber jag till alla delar få instämma. Med den bästa vilja kan jag icke finna, att de olägenheter, man här framställt såsom följden af en checklag, behöfva i något hänseende hindra lagens antagande. Det må väl gerna medgifvas, att snart sagt hvarje lag, som antages, kan förutsättas medföra en del öfvergående olägenheter, men jag tror, att de, som här skulle uppstå, äro så obetydliga i förhållande till fördelarne, att de icke böra hindra lagens antagande. Man har här framställt den farhågan, att den föreslagna lagen skulle, om jag så får säga, uppfostra ett slags vingleri bland t. ex. lägre tjänstemän och landthandlande och på detta sätt skada den allmänna rörelsen i stället för att gagna densamma. Man kan säga så, men bör dervid erinra sig, att ätven de förhållanden, som för närvarande råda, kunna gifva anledning till dylika påståenden, ty ingen lärer bestrida, att den, som vill försöka att lefva på vingleri, icke saknar utvägar redan nu och kanske ibland lyckas ganska väl; denna omständighet tror jag således att man icke bör fästa sig vid. Ty jag föreställer mig, att om icke förtroende finnes mellan den firma, den person eller det konsortium, som utställer checken, och den, som mottager densamma, blir naturligtvis följden densamma som nu, i fall någon vid utfärdandet af en anvisning icke vill godkänna densamma. Om deremot förtroende är för handen, är detta en afgörande regulator icke blott för denna del af affärslivet, utan äfven, så vidt jag förstår, för affärslivet i allmänhet; tager man bort förtroendet från affärs-

Förslag till
checklag.
(Forts.)

lifvet, hvad står då kvar? På samma sätt förhåller det sig utan tvifvel med ifrågavarande anordning. Har man nu förtroende för den, som utfärdar anvisningen, låt vara på en bank, såsom den siste talaren sade, och låt vara, att man fått en blankettbok från bank samt att en dylik blankett gifver anvisningen en viss auktoritet — hvad mer? Man står der i allt fall utan det skydd, som vexellagen lemnar åt vexeln och som nu ifrågavarande lag enligt min åsigt borde lemna åt checken. Skulle det icke då under alla omständigheter vara en fördel att få saken i sin helhet på sådant sätt ordnad, som den delvis redan är, så att ställningen affärsmännen emellan blefve tryggare och säkrare i händelse af olycksfall. Den förste ärade talaren sade, att man borde uppskjuta antagandet af denna lag. Detta är det skäl, som vanligen anföres, då man icke vill hafva en lag. Finner man deremot den nu föreslagna lagen fördelaktig, tror jag det icke vara skäl att uppskjuta dess antagande, allra helst som detta står i närmaste sammanhang med förhållandena i de tvenne andra skandinaviska länderna. Jag ber härvid få fästa uppmärksamheten på ett förhållande, som ofta känts såsom en stor olägenhet och hvilket medför stora svårigheter, och detta rör affärslifvet inom södra Sverige, hvilket mycket nära sammanhänger med det danska. Samfärdseln är så stor i alla riktningar, att man länge känt och fortfarande känner ett starkt behof af ett närmande på lagstiftningens område. Det är t. ex. högst beklagligt, att icke Danmark antagit metersystemet. Om även, såsom man häraf finner, i andra frågor, som för affärslifvet ligga nära till hands, det vore önskvärdt, att en fullständigare sammanslutning egde rum, så tror jag för min del, det vore till stor skada, om icke en sammangjutning i nu förevarande hänseende komme till stånd, om icke Riksdagen antog den lag, som nu föreligger. Från affärslifvets synpunkt är den utmärkt, derom tviflar jag icke, och öfvertygad, att de fördelar, som skulle uppstå, och de lättnader, som för affärslifvet skulle beredas, äro större, än man för närvarande kan uppskatta, anhaller jag att få yrka bifall till den föredragna paragrafen.

Herr Hammarskjöld: Jag instämmer med den förste ärade talaren, som i dag yttrade sig i detta ämne, uti ett: det omedelbara intrycket af nu föreliggande lagförslag är, att det icke behöfves. Det var den tanke, jag hade, då jag först fick befattning med detsamma. Såsom här af andra talare redan blifvit utredt, förekommer redan nu i icke så ringa utsträckning systemet af invisningar på bank eller bankir. Än anlitas formen af invisningar och än formen af vexaslar. Det föreföll mig, som om de medel, lagstiftningen erbjöd för verkställande och tryggande af likvider under dessa former, skulle vara fullkomligt tillräckliga för att affärslifvet skulle göra sig till godo, hvad man i andra länder velat vinna genom en särskild checklagstiftning. Jag började således med föga intresse, snarare med motvilja mot det föreliggande förslaget, men jag vände mig då till affärsmän, och, så vidt jag kunnat förnimma, är den öfvervägande uppfattningen bland desse, att den ifrågavarande lagen är önskvärd. Man framhöll i sådant afseende, dels att den svenska lagstiftningen angående invisningar

är synnerligt ofullständig och oklar, så att man är ganska osäker, hvilka rättigheter med invisningar äro förenade, och dels att vaxelformen i vissa hänseenden icke är lämplig för de ändamål, hvartill checken skall tjena. Det framhölls vidare, att just det vaxlande mellan invisnings- och vaxelsystemer, som nu eger rum, har fört med sig och bragt fram en brokig mångfald af uppställningar och formulär för de små blankettböcker, som för det mesta begagnas, hvilket hos allmänheten motverkat förtroendet till hela institutet. Detta hoppas man nu kunna öfvervinna genom en öfvergång till ett checksystem, grundadt på en lag. Det framhölls vidare, att lagstadgade regler för checken vore önskvärda, såsom redan af en annan talare blifvit anmärkt, särskildt i händelse våra enskilda bankers sedelutgifningsrätt skulle försvinna. Jag kan icke neka till att, då jag sjelf såsom icke varande affärsman högst obetydligt står i förbindelse med affärsverlden, dessa skäl, framhållna af alla affärsmän jag kommit i samspråk med och hvilkas omdöme jag fått höra, på mig gjorde ett ganska starkt intryck, och det föreföll mig, att då sålunda alla inom de kretsar, som hufvudsakligen hade dermed att göra, önskade saken, det vore min skyldighet att, äfven om jag såsom jurist ansåg dem kunna reda sig utan en ny lag, låta mitt privata omdöme vika för deras, som hade sakkunskap, affärsinsigt och affärsintresse. Af dessa skäl har jag bestämt mig för att rösta för den nu föreslagna lagen. Om hittills checken relativt mindre användts hos oss än i åtskilliga andra länder, är det min uppfattning och tro, att detta beror på den utsträckt användningen af sedlar och pappersmynt, hvilken hos oss är långt betydligare än i andra länder. Om denna något finge jemka på sig för ett ordnadt invisningssystem, tror jag det från affärssynpunkt skulle vara i det hela gagneligt.

Nu har man mot den första paragrafen framställt åtskilliga anmärkningar. Jag ber dock att först få erinra om hvad här är sagdt om vaxlerier. I det afseendet är jag fullkomligt ense med den siste talaren. Det går lika förträffligt att skicka en vaxel som en check, och faran att blifva öfverlupen af osäkra vaxlar är lika stor som faran att blifva öfverlupen med osäkra checkar. Den magt, jag har att neka mottaga betalning genom vaxel är icke större än den magt jag skulle få att neka mottaga betalning genom check. Checklagen har icke för afsigt att säga, att hvar och en har *rättighet* att betala genom en check, vare sig den som har att emottaga betalningen, vill mottaga checken eller icke, utan den bereder allenast möjlighet att, såvida kontrahenterna äro derom ense, begagna detta betalningsmedel. Och vidare är det så, att har man fått betalning med en check, och checken icke honoreras, så är den rätt, man har att i återgångsväg få betalning för den, fullkomligt lika god som den rätt till betalning man hade innan man mottog checken.

Jag kommer nu till de anmärkningur, talare gjort mot paragrafens innehåll. Det har sagts, att det ej finnes någonting nämndt om utställelseorten. Det måtte vara ett förbiseende af den ärade talaren, ty i 10 § står det: "Är utställelseort ej utsatt, anses checken vara utställd å betalningsorten;" således antingen är utställelseorten utsatt eller också icke, men i senare fallet är betalningsorten enligt lagen ansedd

Förslag till
checklag.
(Forts.)

Förslag till
checklag.
(Forts.)

såsom utställelseort, och betalningsort skall enligt checklagen alltid vara utsatt. Således gifver lagen icke anledning till någon tvekan om hvad som är utställelseort.

Vidare har klagats öfver att det icke finnes föreskrifvet i lagen, att checkarne skola vara tryckta. Jag vet icke, om den ärade talaren också menade, att det skulle vara föreskrifvet, att de skulle vara röda, blå eller gula. Jag tror icke, att någon checklag innehåller bestämmelser om sådant, utan dylikt låter man bero af affärsvanor och hvad ur affärssynpunkt kan anses lämpligt. Det skulle mycket förvåna mig, om man i England, som brukar vara känt för rätt mycken praktiskhet, ingått på dylika specialiteter.

Men i detta afseende kan jag icke underlåta att påpeka den motsats, som är rådande mellan de två talare, som särskildt yttrat sig mot denna paragraf. *Den ene* beklagar, att lagen skulle pressa in checkväsendet i en tvångströja genom stipulerande af för många bestämmelser. *Den andre* tycker deremot, att det är alldeles för litet bestämmelser; han skulle till och med vilja hafva bestämmelser om hvilken färg checkarne skulle hafva. De båda motståndarne äro således icke ense i sin uppfattning om huru stor tvångströja lagen bör innehålla.

Vidare har det talats om, att det borde förbjudas att utställa checkar på annat än banker eller bankirer. Jag erkänner, att det kan sägas ganska mycket till förmån för en sådan bestämmelse, och jag tror för min del, att checkar icke komma att i stort sedt användas annat än utställda på banker eller bankirer. Det argument, som af dem, hvilka utarbetat lagen, blifvit anfördt för rättigheten att utställa checken på hvem som helst, har för mig icke stor betydelse. Deras skäl är det, att i en aflägsen landsort t. ex. ett brukskontor kan tillåta sina underhafvande, sina kollevertörer, att hafva löpande räkning, och då skulle dessa kunna utställa checkar på kontoret. Jag instämmer med den talare, som sade att för sådana undantagsfall kunna vi reda oss med betalningssystemet sådant som vi nu hafva det.

Men det finnes ett annat skäl, som gör, att jag icke finner mig riktigt sympatisk mot de inskränkande bestämmelserna i nämnda afseende. Hvarje förbud förutsätter någon påföljd, om förbudet öfverträdes. Om vi nu stadga, att checkar icke få utställas på andra än banker och bankirer, hvad skulle följden blifva, om någon öfverträdde detta förbud? Vi kunna väl icke gerna tänka oss böter eller fängelse för den, som öfverträder det, utan följden skulle väl icke blifva någon annan än att ett sådant papper icke erkändes vara en check, emedan trassaten icke vore bank eller bankir. Då skulle man på det sättet möjligen få två slags papper, båda med namnet *check*, båda i allo lika utom deri, att trassaten i ena fallet vore bank eller bankir och i andra fallet icke någotdera af detta, och papperen skulle föra med sig olika juridiska följder. Sådant synes mig böra föranleda en viss osäkerhet i uppfattningen om checkens betydelse. Det synes mig, som om det skulle blifva mera reda och ordning, om den handling, som kallas check och för öfrigt innehåller de uppgifter som i en check skola finnas, alltid bedömdes på samma sätt. Sedan finge hvar och en,

såsom den siste talaren så utmärkt väl utvecklade, afgöra, huruvida han ville taga emot checken eller ej. Jag har för min del den öfvertygelsen, att checken icke komme att användas annat än utstald på bank eller bankir.

Jag slutar med hvad jag började, att jag för min del icke är mycket angelägen om denna checklag. Jag skulle icke anse det såsom någon riksolycka, om vi icke få någon checklag, men af aktning och förtroende till de många affärsmän, som jag har hört vara angelägna och intresserade för lagens antagande, anser jag det för min pligt att rösta för densamma, och af de skäl, jag anført, kommer jag att rösta för 1 § i den formulering den för närvarande har.

Herr Rettig: Den kritik, som den föregående talaren rigtat mot de anmärkningar, hvilka af mig blifvit framställda, ber jag att få bemöta.

Han yttrade, att min uppfattning om att lagen saknade föreskrift rörande utsättande å check af utställelseorten var oriktig, och att 10 § fullkomligt tydligt förklarar den saken. Enligt min mening förutsätter emellertid just 10 §, att man icke behöver utsätta utställelseorten. Saken kan gå så till, att, innan en check blir betalad, den af annan person förändras. Någon, som bor till exempel i Stockholm, utfärdar checken, men glömmer att angifva orten för utställandet. Så gifver han den till en annan person, och denne underlåter att inom tre dagar presentera den för inlösen. Då daterar han den till exempel Upsala, och åtnjuter derigenom 10 dagars betalningstid. Naturligen eger en person, som har sin checkräkning på en ort, datera sina checkar på en annan, om han t. ex. under resor der befinner sig, men hvad som bestämdt måste förekommas, är, att annan än checkutställaren själf får utsätta utställningsorten.

Hvad beträffar herr justitierådets anmärkning i afseende å hvad jag anförde rörande bruket i främmande länder att för checker för olika ändamål begagna blanketter i olika färger, så är det ett faktum, att detta är det antagna bruket i England, ehuru jag icke bestämdt vet om den engelska lagen innehåller ett uttryckligt stadgande härom. Deremot är det, hvad Tyskland beträffar, absolut föreskrifvet i reglementet för tyska riksbanken att banken skall lemna checkinnehafvaren blanketter, hvilka äro både till färg och till form noggrant bestämda. Detta stadgande är ovilkorligt, och ingen får der begagna skriftliga checkar.

Hvad sjelfva saken beträffar, har jag ju icke yrkat afslag i princip, utan framhållit såsom min åsigt, att man icke borde utan betänkanke antaga en lag, som man sedan kanske finge ångra. Jag anser att man gerna kan bida litet dermed, då icke någon brådska är för handen. Lagförslaget föreligger nu i Danmark och Norge. Låt det då först antagas i dessa länder och låtom oss vänta till nästa år. Ty hvarför skola vi taga det före Danmark och Norge, då det ju är dessa länder, som egentligen äro i behof af denna lagstiftning.

Man har också tänkt, att checklagen skulle blifva till en god hjälp, i fall riksbanken skulle komma att öfvertaga all sedelutgifningsrätt. Men en lag i sådant syfte är ännu icke af Riksdagen antagen,

*Förslag till
checklag.
(Forts.)*

*Förslag till
checklag.
(Forts.)*

och man känner ännu icke huru det dermed kommer att gå. Jag ser häri ytterligare ett skäl för ett uppskof med införande af checklagstiftningen. På dessa grunder yrkar jag fortfarande afslag.

Herr Leman: Jag har blott några få kortfattade anmärkningar att göra.

Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet äfvensom lagutskottets ordförande betonade, att den hufvudsakliga fördelen af antagandet af denna checklag skulle ligga deri, att man finge säkra regler i fråga om återgångstalan. Af hvad jag yttrat förut framgår, att jag erkänner, att detta är en obestriddlig fördel, men frågan är, om icke denna fördel kan vinnas på ojemförligt lättare sätt än genom denna lag. Den skulle ju kunna ernås genom en ganska liten omredigering af 10 § 4 mom. i förordningen om nya utsökningslagens införande. Då vunne man hvad man eftersträfvade, utan att samtidigt förlora det goda, som vi nu hafva. Talaren på stockholmsbänken yttrade, att han från början varit tveksam, men så hade han talat vid åtskilliga affärsmän, och dessa hade så att säga omvänt honom till en annan mening. Det hade varit en stor lycka för saken, om affärsmännen blifvit äfven af andra än honom hörda i denna fråga. Jag påpekar, hurusom i högsta domstolen redan vid behandlingen af första paragrafen justitierådet Claëson yttrade: "Då några yttranden öfver detta lagförslag icke infördrats från myndigheter eller personer, som äro förtrogna med förhållandena inom den svenska affärsvärlden, och sådana yttranden alltså icke föreligga, saknar jag, för min del, tillförlitlig ledning för mitt omdöme angående åtskilliga i lagförslaget förekommande hufvudsakligen praktiska frågor." Om det i någon fråga varit skäl att höra handels- och sjöfartsnämnder eller affärsmännen, så hade det naturligtvis varit i denna. Då hade man fått veta hvad handelsvärlden ville, då hade man fått något skriftligt att hålla sig till och icke behöft lita till hörsagor. Nu kan den ene säga så, den andre så, och jag tror icke att det är synnerligen mycket att bygga på. Det är också ett af skälen hvarför jag önskar, att saken måtte uppskjutas, på det att affärsvärlden må komma i tillfälle att yttra sig om den tillämnade lagen.

Talaren på stockholmsbänken yttrade vidare, att, om man skulle inskränka dragande af checkar endast på banker och bankirer, hvad blefve påföljden? Något förbud, sade han alldeles riktigt, kan icke uppställas. Strafflagen kan icke tillämpas här. Då skulle man få två sorters checkar: den ena med sträng rättsverkan, den andra utan. Men jag hemställer, om vi icke skulle få totalt olika sorter checkar, om denna lag blefve antagen. Det föreskriives i 1 §, att check skall innehålla benämningen check, men der stadgas ock åtskilligt annat, såsom vilkor för att handlingen skall falla under checklagen. Om nu en anvisning benämnes check, men icke innehåller allt öfrigt, som enligt lagen erfordras för att den skall såsom check anses, så förlorar den i allt fall icke sin karakter af anvisning, men den blifver icke någon check. Man kan alltså, om lagförslaget antages, få en mängd olika slag af checkar, hvilka *icke* falla under checklagen.

Förslag till
checklag.
(Forts.)

Slutligen ber jag att få påpeka, hvad äfven den näst siste talaren erinrat, att här så mycket betonats — särskildt af en talare på stockholmsbänken — fördelen att ansluta sig till Norge och Danmark. Detta har jag för min del ingenting emot, men hvad har man för säkerhet, att lagen kommer att antagas i nämnda länder? Ännu har den icke kommit från utskottet i Danmark, och i Norge behandlas den i dessa dagar af Odelstinget. Hvad den kommer att få för öde, vet man icke. Nu skulle det egendomliga kunna hända, att då, såsom lagutskottet sjelft yttrar, behovet af en dylik lag inom vårt land åtminstone ännu ej gjort sig synnerligen gällande, vi antaga den — *vi*, som minst behöfva den — men de andra länderna antaga den icke. Är det då icke skäl, då meningarna ännu äro skiljaktiga om behovet och nyttan af denna lag samt Danmark och Norge ännu icke antagit den, att enär i lagen icke finnes förbehåll, att den icke skall gälla, om den icke antages af alla de tre länderna, låta den hvila till ett annat år, för att, sedan affärsverlden blifvit hörd i saken, och man fått se hurudant dess öde blifvit i Danmark och Norge, återkomma till frågan, helst i en något ändrad form?

På dessa grunder, och då jag icke blifvit öfvertygad af de motskäl, som anförts mot den åsigt, som af mig blifvit uttalad, yrkar jag fortfarande afslag.

Herr Hammarskjöld: Jag ber om ursäkt att jag besvärar kamraren ännu en gång.

Det var en talare här, som yttrade i fråga om utsättande af utställningsort, att någon annan än utställaren skulle kunna företaga sig att utsätta sådan och derigenom ändra tiden, inom hvilken checken borde förevisas till betalning. Ja, naturligtvis kan han göra det, om han vill begå förfalskning och utsätta sig för straff därför, men jag resonerar icke under förutsättning af förfalskningar, utan under förutsättning att det går hederligt till.

Hvad beträffar blankettböcker, som skulle vara föreskrifna af den tyska riksbanken, så finnes intet hinder för hvilken bank som helst att föreskrifva sådana för checkar, som utställas på dem. Jag antager, att alla våra bankinrättningar snart skulle ena sig derom. Denna lag lägger icke något hinder i vägen för att använda blankettböcker och göra dem obligatoriska.

Hvad vidare den siste talaren anmärkte, att det i alla händelser kan blifva papper, som benämnas checkar, men ändå alls icke bedömas efter denna lag, vill jag icke neka sanningen af det, men det är dock någon skillnad mellan det fall, att man glömmet sätta ut alla de saker, som uttryckligen finnas föreskrifna i lagen och som skola stå i checken, och det förhållandet att papperet icke erkännes vara en check, därför att den person, på hvilken papperet är utställt, icke skulle vara en bank eller bankir. Om trassaten är en bank, är väl kontroll möjlig, men är trassaten en bankir, fordras dertill en personalkänedom, som icke alla hafva. Det synes icke på sjelfva papperet, om trassaten är bankir eller icke. Här skulle således kunna löpa papper omkring, på hvilka man icke skulle kunna se, huruvida de verkligen

Förslag till
checklag.
(Forts.)

uppfylde lagens fordringar eller icke. Detta anser jag för min del olämpligt och därför kan jag icke vara med om det tillägg, som i den vägen blifvit föreslaget.

Herr statsrådet Annerstedt: Då en talare framkastat den frågan: "hvad skall ske, om Danmark och Norge icke taga den ifrågasatta lagen", så vill jag derpå svara, att för det första äro förutsättningarna för att ett sådant förhållande skulle inträda, åtminstone hvad beträffar Danmark, mycket små. Frågan har der blifvit behandlad vida längre än i Sverige, och af allt att döma är man inom affärsverlden der belåten med den lydelse, som första paragrafen erhållit. Men om det förmodan Danmark icke skulle antaga lagen, blefve följden den, att vi sjelfva fått en lag, om hvilken det med största sannolikhet skulle kunna sägas, att det komme att gå på samma sätt som med sjölagen, hvilken, sedan Sverige först antagit den, antogs andra året af Danmark och tredje året af Norge.

Det lagförslag, som nu föreligger, innebär i sig icke det ringaste hinder, på sätt en föregående talare redan autydt, för den utveckling, som en talare på stockholmsbänken framhållit såsom önskelig, att checkar måtte komma att dragas på banker eller bankirer med användande af blanketter. För att utvecklingen skall komma att gå i den riktningen torde endast och allenast behövas, att bankerna föreskrifva att de icke infria andra än sådana, hvilka äro dragna med användande af deras egna blankettböcker, som öfverlemnats till deras kunder, och sedan detta en gång etablerats, kommer allmänheten mycket snart att lära sig att icke godkänna såsom betalning andra checkar än dem, som äro utfärdade på blanketter och dragna på en bank.

Då således några olägenheter af lagens antagande icke synas mig kunna ifrågakomma, upprepar jag vördsamt min hemställan, att Första Kammaren ville godkänna ifrågavarande paragraf.

Herr Ljungberg: Det lider intet tvivel, att icke mycket godt blifvit sagdt och kan sägas till förmån för denna lag, men hvilket lagförslag är det, för hvilket man icke kan finna *något* godt skäl? Jag tror emellertid, att så viktiga skäl af herrar Leman och Rettig framlagts mot denna lag, att jag för min del icke finner någon anledning att sluta mig till den sida, som yrkat bifall. Hvad som särskildt förefaller mig olämpligt är det i sjelfva rubriken förekommande ordet *checklag*. Jag tror icke, att någon kan i något svenskt lexikon finna detta ord, och det synes mig vara en missaktning mot den svenska nationen att stifta en lag, som man gifver utländskt namn. Den stora mängden vet alls icke, hvad *check* vill säga, och inser ingalunda nödvändigheten eller nyttan af detta främmande ord. Det kunde mycket väl hafva hetat "*lag om anvisningar*" med tillägg om man så vill, af orden: "*eller s. k. check*", men att säga *checklag*, af hvilket ord nio tiondedelar af nationen icke förstår betydelsen, anser jag icke rätt och jag upprepar, att det visar missaktning för vår egen nation, som kan fordra att åtminstone i sina lagar få se sitt eget språk användt. Jag yrkar därför liksom flere föregående talare *afslag* å denna lag,

då jag icke hört någon yrka återremiss, i hvilket yrkande jag annars kunnat förena mig.

*Förslag till
checklag.
(Forts.)*

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande paragraf yrkats, dels att densamma skulle godkännas, dels ock att paragrafen skulle afslås.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner jemlikt dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på godkännande af paragrafen vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som godkänner 1 § i Kongl. Maj:ts förslag till checklag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås paragrafen.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—52;

Nej—66.

Herr Hasselrot: Till följd af den utgång, som voteringen bekräffande första paragrafen fått, tillåter jag mig hemställa, att de återstående paragraferna icke måtte uppläsas, utan endast deras nummer uppropas.

Härtill lemnade kammaren sitt bifall.

Öfriga delar af lagförslaget.

Afslogos.

Utskottets i punkten gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens beslut vid föredragningen af lagförslaget.

Punkten 2.

Herr Hasselrot: Efter den utgång, som det framlagda förslaget angående checklagen här fått, tillåter jag mig att yrka afslag på det nu föreliggande lagförslaget.

Efter härmed slutad öfverläggning afslog kammaren hvad utskottet i denna punkt hemställt.

Punkten 3.

Herr Hasselrot: Jag tillåter mig att yrka afslag jemväl på detta lagförslag.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, blef utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan af kammaren afslagen.

Föredrogs å nyo bevillningsutskottets den 20 och 23 innevarande mars bordlagda betänkande n:o 9, angående villkoren för försäljning af bränvin.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Om ändrad
fördelning af
bränvins-
försäljnings-
medlen m. m.

Herr Wijk: Jag skall be att få instämma i utskottets förslag och det resultat, hvartill utskottet kommit i afseende å motionerna. Jag är alldeles förvissad om att, likasom dessa motioner framkommit år efter år, de allt fortfarande komma att framläggas och kanske i än skarpare form. Det skulle kunna hända, att det blir en så stark strömning i detta afseende, att Riksdagen till slut kommer att fatta ett beslut, som kan träffa städerna ganska hårdt. Det synes mig därför vara skäl, att man ginge i den riktning, som herr Collanders reservation antyder. Det förefaller mig i alla afseenden vara det klokaste, då man endast ifrån regeringen kan erhålla en allsidig utredning i frågan. Jag ber att få yrka bifall till herr Collanders reservation.

Friherre Klingspor: Då herr Wijk gjort ett yrkande på bifall till reservationen, anser jag mig befogad att nu upptaga denna sak. Såsom vi finna, afse de båda motioner, som förekomma i andra och tredje punkten af betänkandet, en indragning till statsverket af bränvinsförsäljningsmedlen. Med afseende derå, att dessa motioner sålunda afsågo medlens *indragning*, trodde jag mig icke om — och såvidt jag vet, icke några andra heller inom utskottet — att kunna begära eller söka få fram något förslag, som afsåge en annan *fördelning* af ifrågasvarande medel. Då emellertid, såsom herr Wijk mycket riktigt säger, gång efter gång påyrkats en jemnare fördelning af dessa bränvinsmedel än den, som nu eger rum, på det att landsbygden måtte i detta afseende blifva mera jemnställd med städerna, skulle jag, med fullt erkännande af det berättigade uti att städerna få en så stor andel af dessa medel, som motsvarar behovet för dem, ur den synpunkten,

att en utredning kan vara mycket nyttig, kunna instämman med honom; men då jag tror, att formen för reservationen äfvensom i viss mån innehållet af densamma icke så bestämdt pekar deråt, ber jag att få hemställa, att kammaren ville besluta, att Riksdagen ville i skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla om en utredning rörande de förhållanden, som inverka på fördelningen af bränvinsförsäljningsmedlen, samt till Riksdagen göra den framställning, hvartill förhållandena föranleda.

*Om ändrad
fördelning af
bränvins-
försäljnings-
medlen m. m.
(Forts.)*

Herr Wieselgren: Jag skall anhålla, att den tredje punkten i utskottets betänkande måtte föredragas tillsammans med den föregående.

Denna hemställan bifölles.

Sedan i följd häraf jemväl *punkten 3* blifvit uppläst, anförde:

Herr Wieselgren: Jag har begärt, att den senare punkten, nemligen n:o 3, skulle få föredragas i sammanhang med den föregående, därför att det finnes ett samband dem emellan; och då jag ber att få yttra några ord rörande de föreliggande motionerna, tillåter jag mig att behandla den tredje punkten först.

ICKE mindre än 47 ledamöter af Andra Kammaren hafva motionerat om skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande successiv indragning till statsverket af bränvinsförsäljningsmedlen. När dessa förslag för något mer än 20 år sedan först framställdes och ventilerades i den offentliga diskussionen, var det två starka intressen, som uppburo dem. Det ena intresset var det statsfiskaliska, framkalladt af behovet att öka statens inkomster vid en tid, då man ansåg detta vara nödvändigt för att kunna verkställa det då mycket länge omtalade önskemålet: grundskatternas afskrifning. Det andra intresset var det bränvins-ekonomiska, som uppstälde såsom ett hufvudönskemål för sig att omstörta bolagssystemet i den svenska bränvins-försäljningslagen. Dessa två intressen förenade sig för att åstadkomma hvad som på den tiden kallades för "bränvinsafgifternas sammanslagning". — Det gick emellertid icke så, att dessa önskemål på den anvisade vägen vunno framgång. I den opinion, som då förherskade i landet, fanns icke tillräckligt stöd för åstadkommande af den önskade åtgärden, och inom regeringen accepterades den icke heller. Det har varit en liten flock inom den svenska Riksdagen förbehållet att nu åter uppväcka ifrån det döda detta, som man då trodde, för alltid graflagda förslag. — Det är *nykterhetsvännernas* fraktion inom Andra Kammaren, som nu burit fram detsamma. Det må redan förefalla underligt, att en flock nykterhetsvänner bära fram ett förslag af denna beskaffenhet, då man naturligtvis måste göra sig den frågan: hvilket af de båda nämnda intressena företrädas af dessa motionärer? De kunna icke företräda det statsfiskaliska intresset, ty, såsom vi alla veta, har staten öfverflöd på tillgångar och staten behöfver icke öka dessa tillgångar genom att indraga bränvinsförsäljningsafgifterna till statsverket. Då återstår endast det andra intresset det, som framdref bränvinsindustriens män. Men skulle verkligen nykterhetsrepresentanterna i Riksdagen, de, som särskildt önska att så betraktas, kunna hafva skäl att göra gemensam sak med förslagsställare af denna kaliber? Så underligt det låter, torde detta

Om ändrad
fördelning af
brännvins-
försäljnings-
medlen m. m.
(Forts.)

vara förhållandet. Det är synbarligen det af dem omfattade skälet, som förmått nykterhetsvännerna inom Andra Kammaren att framlägga förslaget — önskemålet att dermed vinna samma syfte, som förut bevekt dem att framlägga förslag om införande af det s. k. lokala vetot. I begge fallen gäller det bolagssystemets vara eller icke vara och i begge fallen har nykterhetsgruppen haft för afsigt att störta detta system, d. v. s. alldeles samma syftemål, som brännvinsindustriens män i slutet af 1870- och början af 1880-talet.

Nu ha dock sedan den tiden viktiga erfarenheter vunnits. I vårt broderland Norge, der man med vanlig käckhet hastigt nog gått från ord till handling, har man åstadkommit en lokal-vetolag, hvarigenom det blifvit möjligt för en hel mängd norska stadskommuner att rösta omkull dervarande brännvinsförsäljningsbolag. Men har väl resultatet blifvit det afsedda? Nej, det har det *icke* blifvit. Ifrån håll, hvars nykterhetsvänlighet icke kan betviflas, har jag erhållit upplysning om, att detta tillvägagående visat sig vara ett stort missgrepp. Nykterheten har icke vunnit, utan tvärtom i hög grad *förlorat* på den ordnade brännvinshandelns undertryckande till förmån för smyghandeln och handeln med spritdrycker på olika slags omvägar. Detta har blifvit en konstaterad följd af anloppen emot bolagssystemet i Norge. Det svenska nykterhetsnitet borde deraf draga den lärdom, att det icke vidare bör fullfölja sina angrepp emot vårt bolagssystem, det kan synbarligen icke på den väg, det anträdt, åstadkomma något bättre.

Man svarar mig måhända: hellre hvad som helst, än att kommunerna skola vinna på brännvinshandeln. Ja, denna kommunernas "vinst" är just bolagssystemets svaga punkt. Jag erkänner det gerna. Men då återstår att tillse, om förhållandena blifva annorlunda och bättre, i fall motionärerna vinna sin önskan, i fall de genom försäljningsafgifternas indragande till statsverket omöjliggöra bolagssystemets upprätthållande. Bli det verkligen då något bättre? Jag tror det icke. Uppställer jag till besvarande den frågan, om nykterheten verkligen skulle vinna på en förändring i det syftet att de inkomster, som nu tillföras det allmänna, såsom före bolagssystemets tillkomst skedde, stannade på enskilda händer — så vågar jag dertill svara ett bestämdt *nej*. Nykterheten i och för sig står i sjelfva verket alldeles utanför frågan om hvar dessa penningar hamna; men skall man med hänsyn till yttre inflytelser anse något af de båda alternativen vara för nykterheten förmånligt, så måste det naturligtvis vara vida förmånligare, att penningarne stanna i de allmänna kassorna än i de privata.

Vi hafva emellertid i öster ett grannland, som visar oss exempel på verkningarne af den metod, som enligt motionärernas mening skulle vara så välsignelsebringande för nykterheten i landet. Ty från förhållandena i Ryssland kunna vi härvidlag hemta erfarenhet, likasom vi i det föregående haft att taga erfarenhet från Norge. I Ryssland är det verkligen så, att brännvinsförsäljningsafgifterna ingå ensamt till statsverket. Den källa, jag i detta stycke begagnat, upplyser emellertid om, att alla sedlighetsvänner i Ryssland hafva sedan långa tider tillbaka beklagat detta förhållande på grund af den tvedrägt det åstadkommit inom den ryska förvaltningen, en tvedrägt, som äfvägaragts

af regeringens delade intressen: å ena sidan omsorgen om kommunernas sedliga bästa och å den andra hänsyn till statens ekonomiska eller fiskaliska intresse, men det anmärkes att kommunernas väl vanligtvis fått stå tillbaka.

Nu ber jag särskildt få fästa uppmärksamheten derå, att det af motionärerna afsedda slutresultatet med den väg de beträddt ju skulle vara att förhindra kommunerna att draga någon vinst af bränvinsförsäljningen. Då frågas: huru förhåller sig härmed i Ryssland? Har det verkligen der gått så? Nej, det har det icke. De kommuner, som der hafva rättighet att vägra bränvinsförsäljning inom sina områden, hafva ock understundom så gjort. Nå väl, för att vinna deras bifall hafva vederbörande bränvinsintressenter då icke haft annat att göra, än att, för undvikande af besvärligare utvägar, bjuda dem betalning för att de skola medgifva dem den önskade bränvinsförsäljningsrätten, och på detta sätt har skett, att dessa ryska kommuner kunnat skörda otroligt stora summor på sin medgörlighet i att bifalla bränvinsförsäljningen. För att kunna helt afklippa denna möjlighet här hos oss, sedan motionärernes förslag blifvit lag, måste vi således gå än längre; vi här i Sverige måste förbjuda kommunerna att vägra försäljningen, eller, med ett ord, upphäfva all rätt för städerna att besluta i fråga om bränvinsförsäljningen. Det blir då slutresultatet af den metod, som nykterhetsmotionärerna i Andra Kammaren velat förorda. Jag frågar: är det verkligen rimligt att ifrån nykterhetsvänlig synpunkt eftersträffa detta resultat. Nej, det är så mycket orimligare, som det just är raka motsatsen till det, som herrar motionärer säga sig åsyfta. Ty de förutsätta, att kommunerna just skola hafva denna beslutande rätt; och de åsyfta blott att kommunerna skola utöfva den mera än hitills i ett nykterhetsvänligt syfte.

Således, mine herrar, ehuru 47 namn stå att läsa under denna motion, må ju tillåtas mig säga, att den ändå icke tillvunnit sig de 47 ärade representanternas närmare begrundande. Ty hade de begrundat den, skulle väl sannolikt allra största antalet af dessa 47 nykterhetsvänner underlåtit att skrifva sina namn under en så föga nykterhetsvänlig motion.

Hvad nu beträffar den andra punkten, den om en annan fördelning af bränvinsförsäljningsmedlen, så är det ju alldeles påtagligt, att härom kan tvistas i det oändliga; det har redan länge tvistats derom, och, som den föregående talaren anmärkte, den tvisten torde fortfarande komma att fortgå. Derför har nu en reservant, herr Collander, föreslagit, att vi skulle hos Kongl. Maj:t begära en utredning af dessa förhållanden. Jag vet sannerligen icke rätt, hvaruti denna utredning egentligen skall bestå; om vi skola åt Kongl. Maj:t uppdraga att utreda, vid hvilken punkt landsbygds-kommunernas önskan att få yttermera af dessa inkomster skulle upphöra, i följd hvaraf en fortfarande fred mellan landsbygdens och städernas kraf skulle bringas till stånd. Ja, det vore ett mycket vackert önskemål; men jag tror sannerligen, att det icke är möjligt för Kongl. Maj:t att åstadkomma den utredningen, ty det är väl icke ens antagligt, att, om medlen delades lika mellan stad och land, det ändå skulle upphöra att tvistas från de

*Om ändrad
fördelning af
bränvins-
försäljnings-
medlen m m*
(Forts)

Om ändrad
fördelning af
brännvins-
försäljnings-
medlen m. m.
(Forts.)

olika intressenas synpunkt. Här om året föll mig under ögonen en engelsk tidskrift, som berörde våra brännvinsförhållanden och der man hade fattat våra lagbestämmelser i detta stycke så, att brännvinsmedlen utdelades efter folkmängden, så att städernas anpart berodde af städernas folkmängd i förhållande till hela landets folkmängd, och att således fördelningen skedde per hufvud. Det är också en tänkbar delningsgrund; och om man nästa år åstadkomme en fördelning, i följd hvaraf städerna fingo hälften och landsbygden hälften, är jag öfvertygad att, när så praktiserats ett par tre år, skulle alltid någon hitta på att säga: hvad är dock detta för obillighet? Det bor ju många fler millioner på landsbygden än i städerna — bör icke då fördelningen göras per hufvud; och så stå vi der igen och finge utreda saken på nytt.

Jag tror, mine herrar, att detta ömkliga gräl är ett slags syndastraff för det lagstiftningen icke upptagit det ursprungliga göteborgssystemets hufvudsakliga grundtanke, att nemligen vinsten på bolagsrörelsen skulle användas för den arbetande klassens bästa. Min öfvertygelse har alltid varit, att brännvinsmedlens användning borde från början lagbestämts och så, att de anvisats för främjande af filantropiska syften. Dermed skulle den oändligt långa raden af strider mellan olika ekonomiska intressen å land och i stad hafva varit förekommen. Hade man bestämt, att dessa medel skulle användas företrädesvis till den brännvinsförbrukande klassens bästa, till fördel för dessa olyckliga brännvinskonsumenters ännu olyckligare hustrur och barn, hade bostadsförhållandena tagits i betraktande, så att man låtit dessa medel användas för att bereda bostäder åt den dagaflönade klassen och vidare användas till förbättrande af fattig- och sjukvården, ja, då hade det icke någonsin kommit i fråga, att man, på sätt som nu skett, årtionde efter årtionde, tvistat om dessa medels fördelning och derigenom — jag ber om ursäkt, men sanningen måste fram — komprometterat både sig sjelf och saken.

Nu vill jag lemna derhän, huruvida det är möjligt att, under nu rådande förhållanden, få någon sådan ändring i detta hänseende till stånd.

Jag tror det knappast; ty städernas ekonomi är nu en gång anordnad på befintligheten och det fria användandet af dessa inkomster, som ju också användas på många olika sätt. Jag tror heller icke, att städernas ekonomiska förhållanden medgifva någon ytterligare rubbning i den fördelning, som blifvit genom 1885 års lag bestämd.

Deremot vill jag be att få lägga herrarne på hjertat, huruvida man icke i framtiden skulle kunna råda bot på de fel, som i detta stycke redan begåtts, derigenom att, när den stunden kommer, då vi få en ölbeskattning till stånd, och då vi antagligen måste komma att ordna försäljningsafgift för äfven *den* alkoholhaltiga dryck som heter öl, vi då må taga den af mig nu påpekade synpunkten i betraktande och således med afseende å inkomsterna af en blifvande ölaccis tillvägagå på ett mera rationellt sätt, än vi gjort i fråga om brännvinsmedlen. Jag ber att få erinra herrarne om att ölaccisen icke är någon i vårt land ny beskattningsform; ty den första bestämmelsen om ölbeskattning i Sverige utfärdades redan af Johan III 1572 och räckte

under vexlande lagar mera än ett par århundraden. Det är först i våra dagar ölaccisen blifvit afskrifven, kanske icke utan påverkan af den opinion, som då ansåg, att ölet vore det bästa surrogat för bränvin och att man genom att gynna ölet skulle undantränga bränvinet, hvilket visserligen också har skett — ehuru med helt annan följd än den då förväntade. Då likväl, såsom sakerna nu gestaltat sig, den gamla svenska lagstiftningens uppfattning af ölet såsom rusdryck icke längre torde kunna undanskjutas, må vi ju bereda oss på att ej blott upptaga denna fråga på dagordningen, utan att tänka oss dess ändamåls-enliga behandling. Allt för länge hafva vi ju hört starka klagomål från alla delar af landet öfver det sätt, hvarpå man nu anlitar ölet som ett "surrogat för bränvinet" i en helt annan mening än man på 1830—40-talen drömde om.

På grund af hvad jag yttrat ber jag att få yrka bifall till bevillningsutskottets förslag i båda de nu föredragna punkterna.

Herr Wijk: Den siste talaren framstälde den frågan, hvad en utredning egentligen skulle afse. Ja, det framgår af den ena motionen; der får man det klart för sig. I denna motion framhålles, att från städerna skulle tagas en del af hvad de nu hafva. Man hör rätt ofta från landet, att den andel städerna hafva i bränvinsmedlen är alldeles för stor. Det är just detta utredningen skulle lemna upplysning om, samt huruvida såväl de omkostnader städerna hafva för sitt rättsväsende m. m. som ock de stora utgifter de fått ikläda sig för kommunikationsväsendets ordnande inom landet verkligen ersättas af hvad de nu hafva i bränvinsmedel. Om en utredning i dessa hänseenden komme från Kongl. Maj:t, samt en derpå grundad framställning vunne Riksdagens bifall, torde detta blifva för städerna förmånligt, ty man kunde då hysa förhoppning om, att de nya bestämmelserna skulle komma att blifva bestående längre tid, och städerna härigenom med större trygghet kunna bygga sin ekonomi. Detta är skälet, hvarför jag för min del tillstyrker en skrivelse till Kongl. Maj:t. Men då friherre Klingspors förslag till skrivelse ännu bättre och klarare än herr Collanders reservation framhåller just hvad jag åsyftat, skall jag bedja att få återtaga mitt yrkande på bifall till den nämnda reservationen och ansluta mig till friherre Klingspors förslag.

Herr Philipson: Herr vice talman, mine herrar! Såsom ledamot af bevillningsutskottet, hvilken deltagit i detta ärendes behandling, har jag tillåtit mig begära ordet för att något litet precisera den ställning, majoriteten inom utskottet intagit. Jag hoppas kunna göra detta på ganska kort tid, så mycket mera som den näst föregående talaren uti ett långt och sakrikt anförande motiverade en hel del af de åsikter, hvilka gjorde sig gällande vid frågans behandling inom bevillningsutskottet. Som kammaren helt säkert genom läsning af betänkandet och dess motivering funnit, har bevillningsutskottet sysselsatt sig mest och nästan uteslutande med beaktande af det mål, hvilket motionärerna tydligen sökt genom sina motioner uppnå, nemligen en förökad sedlighet och nykterhet; och man kan helt visst, då man

*Om ändrad
fördelning af
bränvins-
försäljnings-
medlen m. m.
(Forts.)*

Om ändrad
fördelning af
brännvins-
försäljnings-
medlen m. m.
(Forts.)

läser sjelfva motionerna, spåra detta liksom en röd tråd genomgående motiven för de deruti framlagda förslagen. Dessa hafva uteslutande gått i det vackra syfte, som många af motionärerna gjort till sin lifsuppgift, nämligen förbättring af sedligheten och nykterheten. Och utskottet har just derför inlåtit sig nästan uteslutande på motionernas innebörd och syfte och sålunda mindre på den statsekonomiska del, som deruti äfven finnes inblandad. Ehuru majoriteten inom utskottet i betänkandet lemnat dessa motionärer det högsta vitsord och ett väl förtjent vitsord om nit för befrämjande af sedlighet och nykterhet, har dock majoriteten inom utskottet icke kunnat finna, att det mål, desamma satt sig före att vinna, vinnes eller befrämjas genom de förslag de afgifvit, utan tvärtom att dessa, antagna och genomförda, i stället för att öka nykterheten i vårt land, snarare skulle föranleda dess minskning. Och jag behöfver endast för herrarne uppläsa slutstrofen i bevillningsutskottets motivering, för att kammaren skall finna den genomgående tanke, som vid behandlingen af denna fråga, sedd från denna synpunkt, varit inom utskottet rådande. Utskottet säger nämligen: "Det med afseende på nykterhetens befrämjande tillfredsställande resultat, som genom kommunernas medverkan vid bränvinshandelns ordnande redan vunnits, gör det till en angelägenhet af stor vikt att endast med varsam hand vidtagna ändringar i nu gällande grunder för ordnandet af denna handel. Att frågå dessa grunder i den stora utsträckning, som motionärerna åsyfta, kan således icke vara tillrådligt, emedan man då skulle äfventyra det sedliga syfte, som det varit nu gällande bränvinslagstiftnings uppgift att främja och som den under tiden för sin tillvaro äfven främjat på ett sätt, som tillvunnit den vårt folks förtroende och för andra folk framstått såsom ett mönster, värdt att följa." Det är på grund af denna öfvertygelse som bevillningsutskottet hemställt, att Riksdagen måtte afslå de föreliggande motionerna och sålunda bifalla punkterna 2 och 3.

Men nu har här under diskussionen från två ärade ledamöter på skaraborgsbänken framställts yrkande om bifall till herr Collanders reservation i så måtto, att Riksdagen måtte besluta en skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran om en allsidig utredning, samt att Kongl. Maj:t deretter skulle till Riksdagen inkomma med den framställning, hvartill Kongl. Maj:t på grund af en sådan utredning kunde finna skäl. Och min ärade vän herr Ivar Wijk anförde såsom motiv för detta sitt yrkande, att han för sin del ansåg, att den nu gällande förordningen angående bränvinsförsäljningsavgifternas och bränvinsvinstmedlens fördelning mellan stadskommuner och landtkommuner icke kunde anses vara rättvis eller billig. Han önskade sålunda en utredning i det syfte, att vid bränvinsmedlens fördelning mera rättvisa och billighet efter hans förmenande måtte blifva åstadkommen. Men jag vågar hemställa till kammaren, huruvida en sådan utredning och hvilken utredning som helst kan lända derhän, att fullständig rättvisa i detta hänseende mellan stad och land *kan* komma att skipas. Jag för min enskilda del vågar tvifla derpå, och jag har grundad anledning till sådant tvifvel icke allenast derför, att svårigheten att finna rättvisa i allmänhet är orimligt stor, utan äfven derför, att i detta speciella fall den nog är omöjligt att finna. Förhållandena i

de särskilda städerna, i de särskilda orterna i vårt långa, vidsträckt land äro ofantligt olika, liksom äfven i förhållandena mellan städer och orter i olika delar af landet betydlig skilnad förefinnes. Förhållanden, som kunna vara afpassade och gälla såsom lämpliga för Falsterbo och Skanör, kunna vara högst orättvisa för exempelvis Göteborg, Stockholm, Malmö, Norrköping och åtskilliga andra större städer. Och huru skulle en generell utredning kunna utvisa, att städerna rättvisligen böra hafva så eller så stor del af bränvinsförsäljningsafgifterna, af vinstmedlen, och landsbygden den eller den delen? Enligt min enskilda mening, och huru högt jag än ställer förmågorna i vårt land, betvivlar jag, att några sådana finnas, som fullt rättvist skola kunna utreda denna fråga. Och öfvergå vi sedan till talet om billigheten, så frågar jag, om icke billigheten fordrar, att den nu bestående fördelningsgrunden varder alltjemt bestående. Ty ingen skall kunna våga påstå, att det vore billigt, att de städer, som för nykterhetens befrämjande, jag betonar det ordet — icke för slem vinning utan för nykterhetens befrämjande — inrättat bolag, som skötas icke för aktieegarne eller aktieegarnes vinst, icke till styrelsernas belönande eller hugnande med höga arvoden, utan mera som en kommunens angelägenhet, att det vore billigt säger jag, att dessa kommuner drabbades af en ogynsamare fördelning än den nu gällande. Det är väl kanske icke för alla kammarens ledamöter bekant, huru med dessa institutioner i städerna mångahanda icke allenast bestyr, utan äfven omkostnader äro förknippade. Man tror, då man kommer till en stad och ser, huru allt är väl bestädt, att allt detta går så lätt att åstadkomma. Man tror att der finnas rikliga tillgångar för åstadkommande af både det ena och det andra, som landsbygden saknar, men man glömmar, hvilka omkostnader, omsorger och bidrag detta kräft. För min del kan jag icke finna, att billigheten på något sätt skulle fordra en förändring. Och jag beder herrarne besinna, att genom dessa bränvinsmedels fördelning i den proportion, som nu sker för städerna, åstadkomma städerna bra mycket godt, af hvilket äfven landsbygdens invånare draga fördel. Jag skall i detta afseende bedja att bland de talrika få påpeka endast ett förhållande, som man så lätt glömmar. Vi hafva i städerna elementarläroverk, till hvilka landsbygdens befolkning tager sin tillflykt, då den vill gifva sina söner tillfälle att studera. Exempelvis vill jag nämna, att i min hemort hafva vi ett elementarläroverk, som ursprungligen kostat bortemot 400,000 kr., och redan nu föreligger nödvändiga förslag att det måtte tillbyggas för bortemot 150,000 kr. Elevantalet har nemligen der ökats så, att det för närvarande utgör öfver 400, deraf 300 från staden och 113 från orten.

Om jag för min del kunde tro, att en utredning sådan som de herrar föreslagit, hvilka yrka en skrifvelse derom till Kongl. Maj:t, skulle leda till ett bättre förhållande än det nuvarande, skulle jag icke hafva något att deremot invända. Men då jag omöjligt kan fatta, huru en sådan utredning skulle kunna medföra någon rättvisare och billigare fördelning af ifrågakvarande medel, anhåller jag, herr vice talman, om bifall till utskottets förslag i punkterna 2 och 3 och afslag å deras yrkande.

*Om ändrad
fördelning af
bränvins-
försäljnings-
medlen m. m.
(Forts.)*

Om ändrad
fördelning af
brännvins-
försäljnings-
medlen m. m.
(Forts.)

Herr von Ehrenheim: Den fråga, som nu föreligger för kam-
maren, tillhör det ömtåligaste inom lagstiftningens område, och för
min del kan jag icke annat än på det lifligaste afstyrka, att en re-
form i denna fråga sättes i gång genom en så i sig sjelf intetsägande
skrifvelse, som den hvilken här blifvit föreslagen. Man söker genom
de obestämda uttrycken "utredning och derpå grundadt förslag från
Kongl. Maj:t" förmå åtskilliga, som säkerligen icke hunnit sätta sig in
i frågan, att gå in på ett bifall till en skrifvelse. Men innan man det
gör, bör man erinra sig, att skrifvelsen är föranledd af och grundar
sig ytterst på motionerna, och motionerna äro icke oftydliga. Den ene
motionären säger, att syftet skall vara, "att de afgitter, som inflyta
för rättigheterna till minuthandel med eller utskänkning af bränvin,
äfvensom all nettovinst på rörelsen successivt under viss begränsad
tid indragas till statsverket". Den andre motionären yrkar ungefär
detsamma, endast att saken bör ske med en viss varsamhet. Men
mine herrar, för min del anser jag, att det syfte, som i motionerna
framställes, alldeles icke bör eftersträvas. Det synes mig vara redan
i hög grad orimligt och obilligt att, då städerna grundat hela sin hus-
hållning, och en hushållning som i de flesta fall är ganska vacker och
väl ordnad, till en stor del på brännvinsutskänkingsmedlen, vilja draga
från dem största delen af sjelfva skatten eller kanske det hela. Men
att fortsätta detta ända derhän, att man skulle taga äfven vinsten
från städerna och låta den gå in till statsverket såsom en gemensam
statsinkomst, detta är icke endast obilligt, utan i högsta grad oklokt;
ty vinsten beror på administrationen, och att föreställa sig, att denna
skall blifva så omtänksam och inbringande, som den för närvarande
är, om städerna icke längre hafva något intresse af att sköta den
väl, är att föga känna den menliga naturen. För min del anuhåller
jag således om bifall till utskottets förslag.

Herr Olsson: Om man kan säga om någon fråga, att den är
utsliten, så gäller det särskildt denna. Den har, såsom en föregående
talare yttrade, varit före nästan vid alla riksdagar och den kommer
allt jemt tillbaka. Och det märkliga är, att vid detta ständiga åter-
kommande ungefär detsamma anföres den ena gången efter den andra.
Man synes hafva förhoppning att, oaktadt erfarenheten — hvilket man
icke kan förneka — visat, att bolagsinstitutionen är ovilkorligen för-
delaktig både för nykterheten och för den ekonomiska sidan, nemligen
inkomsten, ändå kunna rifva upp denna bolagsinstitution, uti hvilken
man vill se skada både för nykterheten och för landsbygdens ekonomi.

Jag skulle icke hafva begärt ordet vid detta tillfälle, då jag tagit
mig friheten vid förra riksdagen yttra mig i samma sak, men jag
har föranledts dertill af en vid betänkandet fogad reservation, der det
märkvärdigt nog göres gällande, att om brännvinsmedlen indroges till
staten eller på annat sätt fördelades, så att icke icke stadskommunerna,
som hade bildat bolagen, finge någon inkomst deraf, så skulle detta
befordra nykterheten och naturligtvis också medföra större inkomst
för staten eller för landtkommunerna. Men, mine herrar, låtom oss
alldeles opartiskt närmare tänka på denna grundsats, att bolagsinstitu-

tionen skulle upphöra. Hvarje attack mot städernas inkomster kommer sannolikt, i fall den lyckas, att sluta med en indragning af bränvinsmedlen, och man har förut i dag sagt, att detta är den svaga punkten. Det må så vara. Men hvarje sådan attack, som bidrager till att föra det målet närmare, att bolagsinstitutionen skulle upphöra, är efter min lifliga öfvertygelse äfven den allra starkaste attack på nykterheten. Under de olika perioderna af bränvinsfrågans behandling i Sverige har, derom är jag öfvertygad, hittills ingenting bidragit så mycket till nykterhetens befrämjande som häfdandet af de gamla erkända grundsatserna: bränvinets fördyrande och försvarandet af åtkomsten dertill. Och jag vågar tro, att hvar och en, som känner till denna fråga aldrig så litet, bör kunna inse och förstå, att det är just detta mål, som vunnits genom bolagsinstitutionen.

Nu säges här i en reservation, att om bolagsinstitutionen komme att upphöra, skulle det gå i städerna som det har gått på landsbygden: man skulle förbjuda försäljning af bränvin och således befordra nykterheten — men då talas naturligtvis icke om någon inkomst. Jag beder då att få säga, hvad hvar och en utan tvifvel lätt inser, att skilnaden mellan stad och land är så stor och så betydlig, att i detta hänseende ingen jemförelse kan göras. Ställningen i städerna är sådan, att jag förmodar, att ett förbud för bränvinsförsäljning svårligen der kan låta sig utföra. Skulle detta kunna ske och städerna dermed befrias från alla de olyckor, som superiet och bränvinsrörelsen åtminstone indirekt medföra och i sedligt hänseende vålla, skulle jag för min del gerna vara med om ett sådant förbud. Men detta lär ej kunna beräknas komma att inträffa. Antagom emellertid, att bolagsinstitutionen blefve upphäfd eller omöjliggjord, då uppstår den frågan: huru skall försäljningen af bränvin derefter ordnas i städerna? Detta har jag icke fått klart för mig. Men på goda skäl torde kunna förutsättas, att bränvinsförsäljningen eller bränvinsrörelsen och superiet i städerna skulle på ett helt annat sätt utveckla sig och frodas, än som kan ske under bolagsinstitutionen. Jag är således fullt öfvertygad, att just de, som arbeta för bolagsinstitutionens upphörande, antingen direkt eller indirekt arbeta för att befrämja dryckenskapen. Om nu detta vore sant, skulle ju de, som önska nykterhet och sedlighet, när det gäller såväl städernas som landskommunernas förhållanden och befolkning, redan deruti hafva en viktig anledning att vara försigtiga i detta hänseende. Men härvid kommer ock den ekonomiska delen af frågan i betraktande. Om bränvinsrörelsen i städerna skulle bedrivas i den rigtning, jag fruktar, och som jag tog mig friheten antyda, hvad skulle då följderna blifva? Kan man föreställa sig, att denna rörelse då skulle medföra större inkomst för staten eller landskommunerna? Jag tviflar storligen derpå! Ty hvad är det, som gör, att städerna hafva så stor inkomst af bränvinsrörelsen? Jo, det är, såsom statistiken visar, icke bränvinsförsäljningens storlek, utan det är bränvinets fördyrande! Men i samma mån bränvinet blir billigare och lättare åtkomligt, ökas superiet, och följderna blir derigenom också, att icke den afkastning kan erhållas, som nu genom bolagsinstitutionen kan åstadkommas, med det sätt, hvarpå jag vågar hoppas denna rörelse skötes i nästan alla de

*Om ändrad
fördelning af
bränvins-
försäljnings-
medlen m. m.*
(Forts.)

*Om ändrad
fördelning af
brännvins-
försäljnings-
medlen m. m.
(Forts.)*

städer, der bolag finnas. Sålunda skulle det, mine herrar, mycket väl kunna inträffa, att, i fall bolagsinstitutionen toges bort, superiet ökades, ty man finge brännvin lättare och för billigare pris; och på det sättet skulle den inkomst, som nu under bolagsinstitutionen uppkommer för städerna genom brännvinsrörelsen, i alla fall icke blifva större, men kanske mindre.

Men här är också en annan sak att taga i öfvervägande, och det är, såsom så ofta upprepats, det ömsesidiga förhållande mellan land och stad, hvilket finnes och måste finnas och hvarefter landet och framför allt Riksdagen mer och mer bör sträfva. Huru mycket man än vill försöka att skilja städernas intressen från landsbygdens och landsbygdens intressen från städernas, kommer det att allt mer visa sig, att ju mera dessa intressen äro lika uppfattade, lika tillämpade och ställas i ett lika förhållande till hvarandra, desto lyckligare är det för det allmänna och desto lyckligare för landet. Jag är fullt öfvertygad derom, att de olika landsorterna, de olika landskommunerna icke skulle vinna på, om den eller den staden, de eller de städerna, med hvilken eller hvilka de hade sin förbindelse, utmattades och försvagades i sin utveckling, ty det skulle förr eller senare komma att lända landsbygden till stor skada och förlust. Detta i det rent ekonomiska. Men äfven ur sedlig synpunkt finnes härvid en sak att fästa sig vid. Jag har en gång suttit i en s. k. brännvinskomité, och der upplystes alldeles faktiskt, att vissa landskommuner i närheten af städer hade emottagit icke obetydliga belopp för att tillåta brännvinsrörelse inom sitt område. Jag hoppas, att intresset för nykterhet och sedlighet, den allmänna upplysningen och den allmänna rättskänslan numera icke skulle tillåta ett sådan steg uti någon landskommun, men omöjligt är det icke. Och jag tror, att äfven denna sida af saken bör vid en förändring tagas i öfvervägande, så att man icke kommer att i mera än ett hänseende ångra sig.

Jag har endast velat säga detta vid sidan om de åsigt, som äro uttalade i denna reservation och som gå ut på att förfäktas den grundsatsen, att, om städernas inkomster af brännvinsmedlen upphörde och bolagsinstitutionen således mer eller mindre omöjliggjordes — hvarigenom svårighet skulle uppstå att sköta brännvinsrörelsen på ett sådant sätt, som är nödvändigt för nykterheten — detta skulle befördra nykterheten och medföra större inkomster för staten — jag har, säger jag, endast vid sidan om dessa grundsatser velat uttala min motsatta åsigt. Och jag tror, att, om man fäster afseende vid den allmänna ställningen, det vore klokast att bifalla utskottets förslag. Nu har en ärad talare föreslagit, först att man skulle antaga herr Collanders reservation, och sedan har samme talare slutit sig till friherre Klingspors förslag om en skrifvelse till Kongl. Maj:t. Men jag beder få erinra, hvad som förut är antydt, att motiveringen för dessa olika förslag i bevillningsutskottets betänkande är mycket olika, så att jag fruktar, att en tillämpning på herr Collanders reservation eller en fortsättning, om jag så får säga, af herr Collanders reservation icke gerna lämpar sig med det förslag till skrifvelse, som här framlagts. Äfven af detta skäl yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

*Om ändrad
fördelning af
bränvins-
försäljnings-
medlen m. m.
(Forts.)*

Herr Dickson: Bevillningsutskottet tyckes mig hafva på ett förtjenstfullt sätt framhållit tvenne synpunkter i denna fråga. Först och främst har utskottet framhållit, att bränvinsafgiften är en indirekt kommunalskatt, som naturligtvis bör tillfalla den kommun, der skatten erlägges, d. v. s. i vissa fall städerna. Men då en del af försäljningen sker till landsbygdens befolkning, är det billigt, att äfven landsbygden får uppbära en del af afgiften. Så är ju också förhållandet. Städerna afstå en ganska betydlig andel. Utom den del, som tillfaller landskommunerna, få landsting och hushållningssällskap hvar sina andelar. Hushållningssällskapen äro inrättningar, som ju handhafva för det mesta landsbygdens angelägenheter. Anslagen till hushållningssällskapen komma således landsbygden i vä-entlig grad till godo. Om vi se på landstingens sammansättning, så ingå städer till relativt ganska ringa grad i landstingsområdena, och de anslag, som tillfalla landstingen, äro också något, som indirekt kommer landskommunerna till godo, derigenom att behovet af landstingskatt sålunda minskas. Härmed har jag velat framhålla, hurusom en ganska väsentlig del af bränvinsmedlen redan nu af städerna afstås till landsbygden.

Bevillningsutskottet har vidare framhållit, att den på försäljningen uppkommande affärsvinsten i hvarje fall borde tillfalla städerna, ehuru den nu går till fördelning. Rigtigheten af utskottets uppfattning tyckes mig vara gifven. Det kan ju i en stad inträffa, att staden har någon inkomst af t. ex. sitt gasverk och sin vattenledning, men det kan väl ingen sätta i fråga, att denna vinst skulle fördelas på andra kommuner. Det rätta med afseende på bolagen vore naturligtvis, att de erlade försäljningsafgift för den bränvinsquantitet, som blifvit försäld, och att vinsten skulle tillfalla kommunen ensam.

Om man ser på det sätt, på hvilket denna fördelning egt rum, så var det på 1850-talet, då denna afgift infördes, så, att $\frac{1}{2}$ gick till landstingen, $\frac{1}{5}$ till hushållningssällskapen och $\frac{2}{5}$ till städerna eller på landet till landskommunerna. År 1873 vidtogs en förändring härutinnan. Då hade bränvinsbolagen kommit till stånd och då stadgades, att dessa bolag skulle till fördelning afstå hela sin vinst. År 1885 vidtogs en annan fördelning, nemligen den, som nu är gällande. Nu tillfaller landstinget $\frac{2}{10}$, länets hushållningssällskap $\frac{1}{10}$, staden $\frac{4}{10}$ och $\frac{3}{10}$ insättas i statskontoret, hvilket verkställer fördelningen på landsbygd, hushållningssällskap och landsting. Här äro dessutom vissa modifikationier. Så t. ex. får en stad $\frac{1}{10}$ mera, om bränvinshandeln är överlåtten åt ett bolag, och liknande förhållande eger rum, om staden icke deltagit i landsting. Staden får då den del, som skulle gå till landstinget. I Stockholm, der icke något hushållningssällskap finnes, får staden den del, som skulle gått till hushållningssällskapet.

Då man vidare ser på huru fördelningen slagit ut, och jag fäster mig vid 1893—94 års statistik, så finner jag, att till hushållningssällskap och landsting utbetalades 3,331,000 kronor och till städerna omkring 4,600,000 kronor. Detta tyckes mig visa, att en ganska betydlig del af bränvinsmedlen redan kommit landsbygden till godo, och jag tror, att hvad städerna hafva i behåll icke kan betecknas såsom varande obilligt. Samtidigt med handhafvande af bränvinsförsäljningen

*Om ändrad
fördelning af
bränvins-
försäljnings-
medlen m. m.
(Forts)*

måste städerna vidtaga en mängd åtgärder för ordningens upprätthållande. Dit hör polisbevakning och belysning på gatorna, så att druckna och oregerliga personer kunna efterhållas. Genom dessa åtgärder hålles god ordning i städerna och man undviker de öfverdrifter, som försäljning af spritdrycker eljest kunde medföra.

Då kammaren för några dagar sedan debatterade frågan om kostnaden för underhåll af landstingshus och häradshäkte, erinrade lagutskottets ordförande om att det icke vore lämpligt, att, då man hade träffat en öfverenskommelse och börjat efterleva denna, man skulle temligen snart rubba densamma och söka få till stånd en annan. Samma grundsats tyckes mig lämpligen kunna gälla äfven i detta fall, och ber jag därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Grefve Hamilton: Jag håller icke för otroligt, att för en del år tillbaka, då städerna ensamt utgjorde landets affärscentra och äfven nära nog ensamt fingo sörja för dess utveckling, det var nödvändigt, att städerna fingo till lindring i sina kommunala utskylder större andel i bränvinsförsäljningsmedlen än landsbygden. Men tiderna hafva förändrats. Våra dagar ställa stora anspråk på landsbygden med hänsyn till kommunikationernas förbättring, skolväsendets ordnande m. m., och det lider intet tvifvel, att icke landsbygden i närvarande ögonblick särskildt behöfver stödjas. Jag vill icke trötta kammaren med de siffror, hvilka jag här har i min hand, i synnerhet som under debatten förra året påvisades tydligt och klart, huru ojemnt och för landsbygden ofördelaktigt grunderna för bränvinsmedlens fördelning verka, och hurusom det vore nödvändigt, att mera rättvisa i detta afseende skipades. Jag hade tänkt mig, att städerna, nemligen de hvilka i nykterhetens intresse bibehållit bränvinsbolagen, skulle få några privilegierade anparter af dessa medel, och att de öfriga, sedan hushållningssällskapen och landstingen fått belopp, motsvarande sina nuvarande andelar, skulle fördelas lika mellan städerna och landet i förhållande till invånareantalet.

Med dessa åsichter skulle jag således kunna biträda friherre Klingspors förslag. Men jag skulle vilja gå ännu ett steg längre för att lösa en annan fråga, som står i nära samband med denna; jag syftar här på städernas tolagssmedels indragning till staten, i sammanhang hvarmed helt naturligt hänger statens öfvertagande af städernas jurisdiktion. Detta senare förefaller mig skulle vara en stor förmån för städerna, ty man måste erkänna, att sättet för domareambetenas tillsättande i städerna är minst sagdt oegentligt. Vi veta ju, huru detta tillgår. När borgmästare skall väljas, uppsätter staden tre på förslag, af hvilka *en* är den önskade kandidaten, de andra båda underordnade personer, i följd hvaraf Kongl. Maj:t vid sitt val är temligen inskränkt. Af den sålunda utsedda borgmästaren och de af städerna utsedda rådmännen, hvilka hafva staden att tacka för sin ställning och hvilka äro af densamma beroende i afseende på möjliga lönetillskott och pensioner, af dessa fordrar man, att de skola med oveld utöfva sina domareambeten. Ingalunda vill jag rigta något klander mot städernas aktade domarecorps, men jag föreställer mig, att för dem och för sam-

hällena sjelfva det vore bättre, att de, hvilka utöfva domaremagten och äfvenledes hafva att fastställa eller förkasta stadsfullmäktiges beslut, icke stode i någon beroende ställning till samhället, utan i likhet med landets öfriga domare tillsattes af staten. Ty värr är jag icke i tillfälle att nu framställa yrkande härom, och därför har jag ej heller något förslag att göra.

*Om ändrad
fördelning af
bränvins-
försäljnings-
medlen m. m.
(Forts.)*

Friherre Klingspor: Jag instämmer med herr von Ehrenheim, såsom jag också förut antydt, deri, att mitt förslag och den motivering, som kunde skrivas för detsamma, icke står i så nära sammanhang med motionerna och alldeles icke af utskottet behandlats. Det är herr Collanders reservation, som varit grunden för mitt förslag.

Jag afser således med detta mera en opinionsyttring, och jag antager, att denna fråga kommer åter vid en annan riksdag iklädd motionsform. Emellertid torde det icke vara ur vägen, att jag i någon mån med siffror belyser frågan, hvilka siffror kunna vara lämpliga att ställas emot hvad herr Philipson yttrade.

Vi veta, att bränvinsförsäljningsmedlen i sin helhet utgöra omkring 8 millioner kronor. Enligt 1894 års statistik fördelades dessa sålunda, att städerna fingo 4,6 millioner, under det att landsting, hushållningssällskap och landsbygdens kommuner fingo tillsammans 3,4 millioner kronor. Beräknadt efter invånarantalet, blir det ungefär 80 öre för hvarje medlem af landskommun mot 5 å 6 kronor för hvarje invånare i en stad, således 6 å 7 gånger så mycket för den senare som för den förre, en verklig ganska betydlig skillnad.

Herr Philipson ordade om de många institutioner i städerna, som med dessa medel uppehållas. Jag påstår, att äfven på landsbygden finnas stora institutioner, särskildt lasarett, sjukhus och i viss mån äfven skolanstalter, för hvilka samma medel afses, hvarför jag tror att man kan säga, att landsbygden i detta afseende kan hafva samma anspråk som städerna. Då man nu gör en jemförelse mellan de stora belopp, hvilka städerna få tillgodonjuta, och landsbygdens anpart uti bränvinsförsäljningsmedlen — (i den kommun, der jag bor, erhålles t. ex. 16 öre per man eller 166 kronor i sin helhet, och detta räcker hvarken till stora eller små institutioner) — torde väl finnas tillräcklig anledning för önskan af en utjemning och en rättvisare fördelning städerna och landsbygden emellan i detta afseende.

Häri ligger dock icke ett sådant anlopp, som motionärernas, eller en begäran, att dessa medel skulle öfverföras från kommunen till staten. Detta förslag innebär icke den minsta önskan i detta fall, utan vi anse, att det skulle hufvudsakligen förblifva såsom nu, ehuru fördelningen skulle ske efter andra grunder. Äfven vi finna, att bolagsinstitutionen och sättet att drifva saken affärsmässigt är nyttigt och bra.

Jag har endast velat framhålla de siffror, jag nyss anført, för att visa, att det nog finnes fog för en sådan framställning, som den jag här tagit mig friheten göra.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter herr talmannen yttrade, att beträffande nu förevarande punkterna 2 och 3

Om ändrad
fördelning af
brännvins-
försäljnings-
medlen m. m.
(Forts.)

yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, af friherre *Klingspor*, att Riksdagen ville i skrivelse hos Kongl. Maj:t anhålla om en utredning rörande de förhållanden, som inverka på fördelningen af brännvinsförsäljningsmedlen, samt till Riksdagen göra den framställning, hvartill förhållandena föranleda.

Sedermera gjordes propositioner jemlikt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till hvad utskottet i de föreliggande punkterna hemställt vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkten 4.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 5.

Lades till handlingarna.

Vid förnyad föredragning af bevillningsutskottets den 19 och 20 i denna månad bordlagda betänkande n:o 8, i anledning af väckta motioner dels angående upphörande af tullen å majs, dels ock angående förbud mot användande af majs för tillverkning af brännvin, biföll kammaren hvad utskottet i detta betänkande hemställt.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 24 och 26 i denna månad bordlagda memorial n:o 34, angående anslaget till justitiedepartementets afdelning af Kongl. Maj:ts kansli under riksstatens andra hufvudtitel, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Vid förnyad föredragning af sammansatta stats- och lagutskottets den 24 och 26 innevarande månad bordlagda memorial n:o 6, i anledning af återremiss i viss del af utskottets utlåtande n:o 4 i anledning af Kongl. Maj:ts till Riksdagen gjorda framställningar dels med förslag till förordning angående skyddskoppymningen i riket, dels ock om höjning af anslag dertill, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Vid förnyad föredragning af bevillningsutskottets den 24 och 26 i denna månad bordlagda betänkande n:o 10, i anledning af väckt motion om tullfrihet för emballage i visst fall, biföll kammaren hvad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogs å nyo sammansatta bevillnings- och lagutskottets den 24 och 26 innevarande mars bordlagda betänkande n:o 1, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utarbetande af förslag till ändring i kongl. förordningen angående försäljning af bränvin m. m. i syfte att erhålla strängare straffbestämmelser vid återfall i förseelse mot förordningen.

Om skärpta straffbestämmelser för förseelser mot bränvinsförsäljningsförordningen.

Herr Unger: Motionären föreslår: "att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t ville låta utarbета förslag till ändring i kongl. förordningen angående försäljning af bränvin m. m. den 24 maj 1895 derhän, att *dels* strängare straffbestämmelser meddelades i fråga om återfall i förseelser mot förordningen, med urbota bestraffning om möjligt redan vid andra resan dylik förseelse, *och dels* att enahanda strafföf höjning, som för återfall är stadgad, må, der omständigheterna dertill föranleda, kunna tillämpas jemväl å fortsatta förseelser mot förordningen."

Nu får jag till en början gifva till känna, att jag delar sammansatta utskottets mening i afseende på sista delen af punkten, der motionären föreslår, att "enahanda strafföf höjning, som för återfall är stadgad", skulle tillämpas jemväl å "fortsatta förseelser" mot förordningen, hvilket är alldeles principvidrigt och till följd deraf äfven af utskottet med rätta lemnats utan afseende. Vidare föreslår motionären, att redan vid andra resan oloflig bränvinsförsäljning borde stadgas urbota bestraffning. Äfven härutinnan delar jag utskottets åsigt, nemligen att det är icke alls säkert eller får tagas för gifvet, att urbota bestraffning, som här skulle vara fängelsestraff, är för en lönkrögare strängare straff än böter. Min öfvertygelse är, likasom utskottets, att fängelsestraffet i de flesta fall är för lönkrögare och folk i likartad ställning ett mildare straff än böter; ty att mista sina penningar kännes för dem, hvilka hafva litet deraf, såsom ett vida större straff än en eller ett par månaders fängelse, i all synnerhet så som fängelsestraffet i våra dagar tillämpas. Fängelserna äro verkligen så komfortabla, att de hafva föga motbjudande för dylikt folk, och de beklaga sig i allmänhet icke, då de dömas till fängelse. De få läsa tidningar, idka sitt handverk, få god mat och mat i rättan tid, och dermed känna de sig ganska belättna; deremot — att mista sina penningar och lida nöd och kämpa hårdare kamp än förut för sin tillvaro, det finna de nog vara ett värre straff. I detta afseende delar jag alltså fullkomligt utskottets åsigt.

Men när utskottet uttalar den meningen, att det vore önskligt, att vi finge en särskild lagstiftning med strängare straff för dem, som *af vinstbegär yrkesmessigt* bedriva lönkrögeri, då kan jag icke vara med utskottet längre, ty att i olika kategorier särskilja vanlig oloflig bränvinsförsäljning och yrkesmessig sådan försäljning, skulle, derest vi sloge in på den vägen, föranleda till ännu större långsamhet vid bränvinsmålen afgörande, än hvad nu är förhållandet. Ty man finge, om utskottets åsigt gjordes gällande, icke nöja sig med att få konstaterad endast oloflig bränvinsförsäljning, utan man måste också hafva konstateradt, att försäljningen bedrivits yrkesmessigt. Man måste då höra

Om skärpta
straffbestäm-
melser för
förselser mot
brännvins-
försäljnings-
förorordningen.
(Forts.)

en mängd vittnen, hvilket naturligtvis skulle förlänga processen, och det skulle oftast blifva en svår, för att icke säga omöjlig, sak att afgöra, först och främst om förseelsen vore begången af vinstbegär, och för det andra om försäljningen skett yrkesmessigt. Derför kan jag icke vara med om en dylik distinktion eller om en skrifvelse i sådant syfte till Kongl. Maj:t, i all synnerhet som jag ej finner nu gällande straffbestämmelser vara för låga; 30 à 60, 60 à 120, 120 à 240 kronors böter äro icke låga straff för dem, hvilka i allmänhet icke kunna, utan mycket känbara försakelser, åstadkomma penningar till böternas betalande. Dessutom få de bötfälde ju också betala utskänkningsafgift. Utskottet säger, att straffen icke höjts under de senare åren, men försäljningsafgiften har dock höjts så, att då den förut varit 40 kronor, så är den nu på landsbygden 56,25 kronor, i städerna dubbla den summan.

Utom alla dessa skäl för afslag på skrifvelseförslaget har jag att anföra, dels att man icke bör besvara Kongl. Maj:t med alltför många skrivelser i småsaker, och dels, hufvudsakligen, att denna fråga, på sätt utskottet sjelf upplyser, redan är beroende på Kongl. Maj:ts pröfning. Konungens befallningshafvande i Jemtlands län har nemligen gjort framställning om vidtagande af åtgärder i detta syfte, om också icke alldeles i samma rigtning, som i herr Kronlunds omogna förslag angifves, ty det måste väl anses vara väl omoget att föreslå, att samma strafföf höjning, som är stadgad för återfall, skulle tillämpas jemväl å fortsatta förselser mot förordningen. Då denna fråga emellertid i hufvudsak är på Kongl. Maj:ts pröfning beroende, synes det mig icke lämpligt att på grund af enskild motionärs framställning aflåta skrifvelse till Kongl. Maj:t.

Med anledning häraf yrkar jag afslag på den af utskottet gjorda framställningen om aflåtande nu af någon som helst skrifvelse i detta ämne.

Herr Svedelius: Den föregående talaren har på hufvudsakligen två skäl yrkat afslag på utskottets föreliggande hemställan. Jag skall tillåta mig att försöka, så godt det i min förmåga står, upptaga dessa hans skäl till bemötande.

Jag vill då börja med det sista skälet, eller att frågan redan vore föremål för Kongl. Maj:ts pröfning. Detta är fullkomligt öfverensstämmande med verkliga förhållandet, och utskottet har, på sätt kamraren behagade finna af betänkandet, låtit sig angeläget vara att icke blott taga del af länsstyrelsens i Jemtlands län underdåniga skrifvelse i ämnet, utan äfven af de yttranden, hvilka med anledning deraf blifvit af samtliga Konungens befallningshafvande i riket — med undantag af en enda — i ämnet afgifna. Men långt ifrån att detta skulle för utskottet vara en anledning emot den ifrågasatta skrifvelsen, har utskottet tvärt om trott sig finna, att då frågan af de flesta Konungens befallningshafvande tillmätts en icke obetydlig vikt — äfven inom sådana län, der det uttryckligen betonats, att inom det ifrågavarande länsområdet icke synnerligen ofta eller icke alls några mera afsevärda öfverträdelser förekomma — och då dessa befallningshafvande därför

ansett något böra göras åt saken och att skärpta straffbestämmelser måtte på ett eller annat sätt i lagen intagas, då detta, säger jag, uttalats från Konungens befallningshafvande i rikets olika trakter, har man inom utskottet ansett, att det skulle utgöra ett ytterligare stöd för Kongl. Maj:t, om äfven Riksdagen, å sin sida, funne frågan vara af den betydelse och den innebörd, att Riksdagen ansåge sig böra särskildt tillstyrka Kongl. Maj:t att vid densamma fästa behörigt afseende. Jag kan därför för min del icke finna, att det ligger någonting oegentligt eller olämpligt uti att äfven Riksdagen i denna fråga uttalar sin mening. Ett afstyrkande af den föreslagna skrifvelsen skulle tvärtom möjligen kunna tydas derhän, att Riksdagen för sin del icke ansåge frågan vara af den vikt, att Riksdagen derom ville yttra sin mening.

Hvad beträffar den andra anmärkningen, hvilken af den föregående talaren framställdes mot förslaget, så var den rigtad mot att utskottet velat betona önskvärldheten af att i lagstiftningen skildes emellan olika slag af oloflig bränvinsförsäljning i syfte att genom skärpta straffbestämmelser verksammare än hittills förhindra sådan oloflig bränvinshandel, som, framkallad af viinstbegär, bedrefves yrkesmessigt i form af lönkrögeri. Inom utskottet har enhälligt uttalats den mening, att det vore synnerligen önskvärdt att skärpa straffet för den senare arten af förseelser. Ty om t. ex. en person blifver af en bekant ombedd att, till följd deraf att denne är i tillfällig brist på bränvin, låta honom få köpa ett par buteljer, och den ombedde obetänksamt medgifver detta, eller, för att taga ett annat exempel, som kommit till min kännedom, om en person vänder sig till en annan, hvilken han vet innehafva bränvin, och säger, att han för sjukdomsfall, såsom för att badda på ett sjukt ben, behöver litet bränvin och beder att få köpa ett kvarter, och detta medgifves, så begås i båda dessa nu omnämnda fall förseelser mot författningen, för hvilka lagen redan nu stadgar straff, och ehuru det ju då är riktigt, att i dessa fall straff skall följa, när förseelse skett, så måste man väl erkänna, att det är en ofantlig skillnad emellan dessa personers brottslighet och den persons, hvilken afsigtligt med tanke på att förtjena penningar säljer bränvin, vare sig detta nu sker mera tillfälligtvis eller i den form, hvarom nu särskildt är fråga, nemligen så, att det sker yrkesmessigt, d. v. s. att personen rent af gjort till sin uppgift att bidraga till sitt uppehälle genom att på olofligt sätt försälja bränvin. Såsom författningen nu är affattad, finnes icke någon bestämd skillnad uppdragen i lagen i afseende på straffbarheten för dessa olika förseelser. Det må väl vara riktigt, hvad den föregående ärade talaren nämnde derom, att det kan vara ganska svårt att göra en sådan distinktion i hvarje särskildt fall och bedöma, när den olofliga försäljningen skett yrkesmessigt eller icke; men inom utskottet har man åtminstone tänkt sig, att författningen skulle komma att affattas så, att den nuvarande lindrigare straffbestämelsen fortfarande skulle gälla för dessa små förseelser, som jag nyss exempelvis omnämnde, men att för de öfriga, för dem som man ansett skola tillhöra den yrkesmessigt bedrifna olaga försäljningen, skulle betydligt skärpta straffbestämmelser, på sätt

Om skärpta straffbestämmelser för förseelser mot bränvinsförsäljningsförordningen.
(Forts.)

*Om skärpta
straffbestäm-
melser för
förseelser mot
brännvins-
försäljnings-
förrordningen.
(Forts.)*

utskottet i sin motivering antydt, i form af höga böter åsättas, och man har föreställt sig, att med ett vidsträckt latitudsystem det skulle lemnas åt domaren att för hvarje fall pröfva, huruvida försäljningen är att hänföra till yrkesmessig eller mera tillfällig, och derefter lämpa straffet.

Jag tror därför, att utskottet haft goda skäl för sin hemställan om en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t i frågan, och det förefaller mig, som om de skäl, hvilka den föregående talaren anfört mot förslaget, icke vore af den betydelse, att jag för min del åtminstone kunnat blifva öfvertygad om olämpligheten af det framställda förslaget.

På grund häraf yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr Unger: Att det kan vara olika och skiftande fall, det ena mera straffbart än det andra, medgifves visst, och därför fins det också en latitud från 30—60, från 60—120, från 120 till 240 kronor, men att göra särskilda straffkategorier skulle förutsätta en sådan svår bevisning, att då skulle den öfverklagade långsamheten vid domstolarne, som ju ändå skall vara hufvudskälet för lagändringen, ännu ytterligare ökas, om man skulle behöfva hafva en sådan fullständig bevisning, att man först bevisade vinstbegäret och sedan yrkesmessigheten. Hvad för öfrigt beträffar långsamheten vid domstolarne, så förvånar det mig, att motionären icke känt till något korrektiv deremot. Det är dock en gauska vanlig kutym vid våra underdomstolar, att när ett brott börjar blifva mera allmänt inom en ort, handlägger man mål om sådana brott snabbare, man uppskjuter dem ej från ting till ting, utan till nästa sammanträde eller till domslösensdagen. Det kan ju också ske med brännvinsmålen, och jag förmodar, att det också sker i Norrland. I allt fall skulle bevisningen mycket försvåras och rätttegången oskäligt fördröjas genom ett särskiljande till olika brott af de yrkesmessiga och de icke yrkesmessiga.

Hvad beträffar den omständigheten att frågan är beroende på Kongl. Maj:ts pröfning, anser herr Svedelius densamma icke innefatta skäl emot aflåtande af underdånig skrifvelse på grund af enskild motionärs förslag. Jag kan icke dela denna åsigt. Det är en teuligen allmän och, som jag finner, god sed dels att icke väcka motion i ämnen, som redan äro beroende på Kongl. Maj:ts pröfning, dels ock att, om sådan väckes, afslå densamma.

För öfrigt iunehåller den föreslagna skrifvelsen — utom de anmärkningar jag förut framställt mot densamma — att Kongl. Maj:t skulle till Riksdagen inkomma med det ändringsförslag, som Kongl. Maj:t i angifvet syfte kunde finna anledning låta utarbета.

Jag vet icke, om Riksdagen kan begära af Kongl. Maj:t framläggande till Riksdagen af författningsförslag i ämnen, som torde falla inom gränsen för Kongl. Maj:ts särskilda lagstiftningsområde. Detta är ett ytterligare skäl, hvarför jag måste vidhålla mitt yrkande om afslag.

Herr Hasselrot: Jag ber att särskildt få fästa kammarens uppmärksamhet på det sista skäl, som herr Unger påpekade. Det synes

mig nemligen icke vara lämpligt, att Riksdagen i en författning af den beskaffenhet som den nu ifrågavarande begär annat, än att Kongl. Maj:t måtte låta utarbета förslag till den ändring, som Riksdagen kan önska. Något bestämdt anspråk på att Kongl. Maj:t måtte för Riksdagen framlägga ändringsförslaget synes mig deremot icke böra framställas. Dels på denna grund, dels ock därför, att jag för öfrigt i hufvudsak delar herr Ungers åsigt, yrkar jag afslag på utskottets hemställan.

*Om skärpta straffbestäm-
melser för
förseelser mot
brännvins-
försäljnings-
förrordningen.
(Forts.)*

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes i enlighet med derunder framställda yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande betänkande hemställt samt vidare på afslag derå; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 24 och 26 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 32, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om skydd för vissa mönster och modeller.

*Förslag till
lag om skydd
för vissa
mönster och
modeller.*

Herr statsrådet Annerstedt: Då Riksdagen förut antagit lagen om litterär eganderätt, lagen om skydd för konstverk och lagen om märkesskydd, men icke bifallit framställt förslag till lag om skydd för mönster och modeller, har anledningen, efter hvad föregående behandling tydligt utmärkt, uteslutande varit den, att Riksdagen antagit, att utöfvarne af de näringar, som varit i fråga, sjelfva icke önskat ett sådant skydd. Att så varit förhållandet, bestyrkes också af nu föredragna utskottsbetänkande, i hvilket såsom skäl för dess afstyrkande hufvudsakligen åberopats, att mot skyddets införande talar den omständigheten, att bland industriidkarne sjelfva olika åsigt om skyddets gagnelighet gjort sig gällande. Då nu Kongl. Maj:ts ifrågavarande förslag uteslutande skulle ega tillämpning på utöfvarne af metallindustrien, har genom denna inskränkning, på sätt jag skall taga mig friheten ådagalägga, lagutskottets sist åberopade skäl förlorat all giltighet. Det förhåller sig nemligen så, att bland utöfvarne af metallindustrien alldeles icke fianas olika åsigt om skyddets gagnelighet för detta yrke. Låt vara, att detta sakförhållande förefinnes, om jag talar om industrien i sin helhet, att utöfvarne af t. ex. väfverinärigen och dermed jemförlig industriel verksamhet anse, att mönsterskydd för dem skulle medföra öfvervägande skada, så är förhållandet i fråga om metallindustriens utöfvarne det, att redan 1886 Eskilstuna metallindustriidkare petitionerade om införande af mönsterskydd för denna näring; att sedermera 1891 ingafs en petition af 300 personer från vidt skilda samhällsklasser med hemställan om skydd för mönster och modeller; att tekniska föreningen i Eskilstuna enhälligt begärt mönsterskydd för sin näring, samt att metallindustriidkarne, samlade år 1895 i Stockholm — der kommo tillstådes utöfvarne af denna näring af alla klasser, således icke blott de större, utan äfven de smärre industriidkarne — äfven samstämmigt uttalade sig för att erhålla mönsterskydd. Slutligen har den framställda begäran om skydd för metallindustrien blifvit

Förslag till lag om skydd för vissa mönster och modeller.
(Forts.)

i särskilda utlåtanden obetingadt tillstyrkt af Stockholms handtverksförening, Stockholms arbetareförening, tekniska föreningarna i Jönköping, Karlshamn, Ronneby m. fl.

Alla dessa föreningar hafva uttalat sig för skydd för mönster och modeller. Under sådana förhållanden torde det icke vara rätt att påstå, att mönsterskyddet uteslutande skulle tjena till nytta och fördel för de stora fabrikena. Det är tvärtom så, som kommerskollegium i sitt i ärendet angifna utlåtande framhållit, att för den stora metallindustrien spelar med få undantag mönsterskyddet icke någon rol, utan det är för den mindre industrien — denna industri utöfvad likaväl af den mindre industriidkaren som af den större fabriksidkaren — som skyddet spelar en särskild rol. Det är för Eskilstuna industri särskildt, som skyddet är af vigt och blifvit ifrigt begärtd. Det är således metallindustriens egen begäran att erhålla detta skydd, och under sådana förhållanden synes mig Riksdagen icke handla rätt, om den förvägrar denna industri det skydd, som den sjelf begär. De olägenheter, som lagutskottet uppgifver såsom ovilkorligen förknippade med mönster- och modellskyddet, äro icke heller, enligt den verkställda utredningen, förenade med detta skydd. Det har framhållits, att om vi införa skydd för mönster och modeller i vårt land, skulle vi på grund af konventioner med främmande magter vara tvungna att meddela detta äfven åt främmande mönster och modeller. Men i denna fråga har kommerskollegium riktigt framhållit, att erfarenheten från smärre främmande stater ådagalagt, att de mönsteritare och industriidkare, som hafva skydd för sina mönster och modeller i de största industriländerna, i ytterst ringa omfattning ause det nödvändigt att underkasta sig den omgång och de utgifter, som förvärfvandet af skydd i främmande mindre stater medför; men att tvärtom mönsteritarne i smärre stater i mycket större proportion begagna sig af den fördel, som ligger deri, att, sedan de fått skydd i sitt hemland, äfven förvärfva sig skydd i de stora industriländerna. Läger man dertill, att, såsom lagförslaget innehåller, skyddet icke skulle införas för någon lång tid, utan är begränsadt inom måttligt omfång, torde den påpekade olägenheten i förhållandet till utlandet icke förefinnas. Icke heller är det påståendet riktigt, att genom införandet af mönsterskydd allmänheten skulle blifva lidande, då varan derigenom nödvändigt måste fördyras. Konkurrensen inom metallindustrien är i vårt land redan så stor, att om vi hafva skydd eller icke, är det i alla händelser konkurrensen, som bestämmer tillverknings- och försäljningspriset för varan. Herrarne torde för öfrigt icke böra glömma, att metallindustrien i vårt land redan vunnit den utveckling, att den icke kan vara hänvisad uteslutande till den inhemska marknaden, utan måste söka afsättning för sina produkter äfven utom rikets gränser.

Under sådana förhållanden synes mig det ifrågasatta mönsterskyddet för den näringsgreu, som nu är i fråga, vara väl förtjent af ett bifall, och för att ett sådant må framdeles kunna af denna kammare lemnas, torde det lämpligaste vara, att 1 § blifver till lagutskottet återremitterad, för att utskottet må blifva i tillfälle att egna den Kongl. propositionen den närmare granskning, som det icke ansett sig behöfva

verkställa, då utskottsmajoriteten helt och hållet afstyrkt Kongl. Maj:ts förslag. Jag får derfor vördsamt yrka återremiss.

Förslag till lag om skydd för vissa mönster och modeller.
(Forts.)

Herr Boström, Filip: Den, som med uppmärksamhet genomläst lagutskottets föreliggande betänkande, måste göra sig den frågan: hvilka nya skäl har lagutskottet nu i år kunnat få för att afslå en framställning i detta syfte mot de skäl, som gjort, att det vid två föregående riksdagar, så nära som 1891—1894, tillstyrkt ett sådant skydd för metallindustrien? Det har nu, såsom herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet utförligt genomgått, visat sig, att alla metall-industriidkare enstämmigt uttalat sig *för*, att ett sådant skydd måtte komma dem till godo. Så var förhållandet vid 1895 års stora industriidkaremöte i Stockholm, der utan reservation antogs en framställning om att sådant skydd måtte åstadkommas, och en petition äfven inlemnades till Kongl. Maj:t, deri de uttalade sina önskingar och förhoppningar i samma riktning. Det har här omtalats, att vid 1891 års riksdag en motion i samma syfte väckts inom Andra Kammaren. Jag skall be att härtill få göra det tillägg, att äfven samma år väcktes af herr Stridsberg i denna kammare en motion i enahanda riktning. Nu har emellertid utskottet, som förut vid två riksdagar tillstyrkt, vid denna riksdag afstyrkt samma förslag. Herr justitieministern har nyss genomgått alla de skäl, hvaraf utskottet här begagnat sig, och jag skall icke upprepa de motskäl, som skulle kunna anföras. Men här står taladt om, att det är de små industriidkarne, som skulle bli lidande. Jag vill då nämna, att i Eskilstuna, der en sådan stor rörelse bedrifves i dessa hänseenden, det är just de små, som enstämmigt yrka på, att ett skydd måtte komma dem till godo. De betala för sin del mycket gerna den afgift, som kan behöfvas för att få tillgodonjuta en modell från utlandet, och denna afgift anse de försvinnande liten i jemförelse med den vinst, de hafva på den större afsättning, de finge genom att begagna sig af en sådan. Jag har äfven hört uppgifvas, att modellörer och mönsterritare, som genomgått undervisningskurser vid våra tekniska skolor, här i landet just till följd deraf, att något skydd icke fins för deras arbeten, varit nödsakade att gå ut till utlandet och der arbeta för att derigenom blifva betryggade i sitt arbete. Så var äfven förhållandet, då denna lagstiftning tillkom i Tyskland. I början, innan den kommit till stånd, hade en hel del af dessa arbetare måst begifva sig till Frankrike för att der arbeta, men så snart denna skyddslag införts i Tyskland, kommo de tillbaka.

Kammaren har i dag, sannolikt på det skäl, att frågan ännu icke var afgjord i Danmark och Norge, afslagit införandet af en checklag. I nu förevarande fall har emellertid förhållandet varit ett helt annat. I England, Frankrike, Tyskland, Nordamerika m. fl. stater har en lag, sådan som den föreliggande, för länge sedan varit antagen, och, så vidt jag hört, har man icke haft annat än god erfarenhet deraf. Under sådana förhållanden tror jag för min del, att de skäl, som af utskottet här blifvit framställda, icke äro af någon synnerlig betydighet; och hvad det beträffar, att varan skulle fördyras för den konsumerande allmänheten, vågar jag hemställa till kammaren: kan man tänka sig,

Förslag till lag om skydd för vissa mönster och modeller.
(Forts.)

att detta kommer att i någon afsevärd grad ega rum, då den afgift, som skall betalas för skyddet, skall fördelas på en så stor onsättning, som här är i fråga? Jag tror icke, att den kommer att spela någon rol. På dessa och de af herr justitieministern anförda skäl yrkar jag återremiss på lagutskottets hemställan.

Herr Ölander: Det har varit en vanskelig uppgift för utskottet att i denna fråga afgifva något på verklig sakkännedom grundadt utlåtande. Utskottet saknar nemligen inom sig fackmän på det ifrågasatta området och har måst bestämma sitt omdöme i frågan af de upplysningar, det af utomstående sakkunniga kunnat erhålla. Dessa upplysningar hafva varit sådana, att jag fått en helt annan uppfattning af saken, än som uttalats af herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet och den siste talaren. De hafva, med ett ord sagdt, varit mycket olika och skiftande. Somliga hafva förklarat, att det ifrågasatta skyddet är af sådan vikt, att det utgör en lifsfråga för deras industri, andra hafva varit af alldeles motsatt mening och förklarat, att deras näringsfång skulle helt och hållet tillintetgöras genom den föreslagna lagen. Andra åter hafva ansett den tid, under hvilken det ifrågasatta skyddet skulle fortfara — eller fem år — vara alldeles för kort samt lagen till följd deraf betydelselös. Och andra slutligen hafva ställt sig helt och hållet likgiltiga för frågan. Kommerskollegium har visserligen inkommit med utlåtande, men nämnda myndighet hade först från Konungens befallningshafvande i alla län infordrat deras yttranden med föreläggande för dem att i sin ordning infordra yttranden från metallindustriidkarne inom de olika länen. I tjuu län hafva Kongl. Maj:ts befallningshafvande emellertid icke kunnat afgifva utlåtande, emedan industriidkarne inom dessa län icke aflemnat några yttranden — hvilket åter visar, att de icke ansett frågan ega någon synnerligen stor vikt. Hvad än af de erhållna upplysningarna kunnat iuhemtas, säkert är, att de åtminstone icke utvisa, att någon enighet i fråga om önskvärdheten af denna lag förefinnes. Det är visserligen sant, att, när man erkänner den immateriella eganderätten, denna också i princip bör omfatta uppfinningar af den art, hvarom här är fråga. Men då vi hittills varit i saknad af all lagstiftning i nu ifrågasatt afseende och vi icke veta, huru en dylik lag skulle komma att verka på förhållanden, som utvecklats sig under den frihet, som hittills ätnjutits, tror jag, att man bör vara i hög grad försigtig för att icke genom en alltför hastig och våldsam rubbning af det bestående möjligen förorsaka mera skada än gagn. Hittills hafva de mindre industriidkarne, som icke hafva råd att hålla sig med mönsterritare, från utlandet hemtat de för deras fabrikation erforderliga mönstren och modellerna. Denna rätt skulle nu beröfvas dem, ty det är klart, meningen är, att den föreslagna lagen skall efter ömsesidig öfverenskommelse äfven gälla utländingar, som här inregistrera sina mönster. På samma gång således som de svenska industriidkarne betagas möjligheten att tillgodogöra sig främmande länders mönster, komma utländingarna så småningom att blifva herrar på den svenska marknaden, och om nu också storindustrien härstädes inregistrerar sina mönster,

blifva de små industriidkarne helt och hållet tillintetgjorda. De kunna icke hemta några mönster från Sverige, ty de äro inregistrerade härstädes, icke heller från utlandet, ty förhållandet med dem är enahanda, och de hafva icke råd att hålla sig med mönsterritare. Följden blir, att de blifva uteslutande hänvisade till sig sjelfva och sin egen uppfinningsförmåga. Na kan visserligen sägas, att detta icke är mer än rätt, och att den, som uppfinner ett mönster, också bör vara egare af detsamma åtminstone under någon viss kortare tid. Men jag tror dock, att detta skulle i nuvarande stund blifva en alltför hastig och våldsamt förändring; och jag fruktar, att den skall kunna medföra mera skada för de små, än hvad som kan uppvägas af nyttan för de stora. Dessutom fins det många andra omständigheter, som göra nyttan af lagen tvifvelaktig. Det är nemligen mycket svårt att afgöra, huruvida ett mönster, som icke är helt och hållet likt ett annat, men i många detaljer liknar detsamma, kan sägas göra något intrång på egarens till det andra mönstret rätt och således är underkastadt denna lag. Säkerligen skola många tvister och rättegångar samt mycket trassel häraf blifva en följd. Jag tror icke heller, att hos oss konstfärdigheten och smaken äro så utvecklade, att vi helt och hållet kunna undvika att i detta hänseende hemta ingifvelser från utlandet och från dess större formrikiedom och skönhetssinne. Nu tillkommer dessutom, att Första Kammaren två gånger förut, nemligen åren 1891 och 1894, afslagit förslag till skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t samt således derigenom uttalat sig ogillande i fråga om införandet af hvarje lagstadgande till skydd för mönster och modeller. Det kan väl då icke vara annat än konsekvent af kammaren att nu afslå en lag, som tillkommit i strid mot dess sålunda uttalade önskan. På dessa grunder vågar jag hemställa om bifall till utskottets förslag.

Förslag till lag om skydd för vissa mönster och modeller.
(Forts.)

Herr statsrådet Annerstedt: Den siste talaren synes mig hafva i sitt anförande förbisett, att då han talade om olika meningar och bristande intresse i frågan om mönsterskydd, har han framför allt fäst sig vid de uttalanden i ämnet, som afgifvits i anledning af kommerskollegii remiss på svenska slöjdföreningens underdåniga framställning om utarbetande och framläggande för Riksdagen af förslag till förordning angående skydd för mönster och modeller inom *alla* industrigrenar. Det är ganska naturligt — hvad äfven erfarenheten utvisar — att det i vårt land fins hela klasser af industriidkare, som anse, att mönsterskydd skulle för dem medföra stora och betänkliga svårigheter. Men i de handlingar, som stå till buds, har icke kunnat uppletas någon — åtminstone har jag ej funnit någon — enda metallindustriidkare, som kommit med ett sådant påstående. Dessa äro alla eniga om behöfligheten af mönsterskydd. Till ytterligare bevis derpå kan jag nämna, att under den sista sommaren, innan denna proposition remitterades till högsta domstolen, sammankallades åtskilliga utöfvare af metallindustrien för att man under hand skulle få höra, om inom denna näringsgren fans någon opposition mot den ifrågasatta kongl. propositionen. Alla idkarne af denna näringsgren, med hvilka man samtalade, yttrade enstämmigt, att de för sin näring ansågo det ifråga-

Förslag till
lag om skydd
för vissa
mönster och
modeller.
(Forts.)

sätta förslaget lämpligt och nyttigt. Under sådana förhållanden är det icke riktigt att nu åberopa uttalanden mot ett förslag om införande af *allmänt* mönsterskydd i landet. Hvad beträffar likgiltigheten från vissa Kongl. Maj:ts befallningshafvande, är det ju uppenbart, att i de län, der någon metallindustri egentligen icke förefinnes, kan man icke fordra att få uttalanden om nyttan och nödvändigheten af den ifrågasatta lagen, men i sådana län, der metallindustrien står högt, kan man inhemta, att äfven der likasom i Södermanlands län uttalats önsknin- gar om införandet af den ifrågasatta lagstiftningen rörande uteslutande denna näringsgren.

Herr Åkerman: Det är med glädje, jag af utskottets betänkande inhemtat, att detsamma äfven i år gillar sjelfva principen i det före- liggande lagförslaget, men beklagligtvis är det icke längre än så, som jag kan dela utskottets åsikter i denna fråga, då nemligen detsamma, trots sin ideella ståndpunkt, vill motsätta sig den föreslagna lagen. Helst skulle jag hafva sett, att lagen fått större omfång så väl be- träffande de industrigrenar, den omfattar, som ock med hänsyn dertill, att den enligt min åsigt icke bort inskränkas till prydnadsmönster, utan äfven bort omfatta s. k. nyttighetsmönster. Emellertid kommer mitt yrkande detta oaktadt ingalunda att gå ut på att åt detta lagförslag nu gifva en större utsträckning, då det dess värre i alla fall tyckes blifva svårt nog att få lagen igenom med det inskränkta omfång, som den i förslaget fått.

De två förste talarne hafva redan framhållit, hurusom inom metall- industrien alla de, som officiellt yttrat sig i saken, lifligt tillstyrkt och förordat, att en sådan lag måtte komma till stånd; och när, såsom den siste talaren sade, af de till utskottet inkallade flere små metall- industriidkare motsatt sig denna lag, så gissar jag, att det berott på samma missuppfattning af dess innebörd, som oupphörligen, när denna fråga framkommit, gjort sig gällande, nemligen att, när denna lag kommit till stånd, man icke vidare skulle få efterhärma några mönster — ja, jag vet, att det till och med finnes de, som inbilla sig, att från och med det denna lag trädte i kraft ingen här i landet skulle få eftergöra och tillverka några af de gamla former, som redan äro i bruk. Detta innebär ju emellertid lagen icke alls, utan den före- skrifver endast, att den, som, efter det lagen fått gällande kraft, här i landet inregistrerat ett för metallindustrien afsedt mönster, hvilket naturligtvis måste vara nytt, under fem år får skydd för detsamma, men dermed punkt. Särskildt råder det en stor missuppfattning om registreringens betydelse med hänsyn till användandet af utländska mönster. På samma sätt som i fråga om svenska mönster har jag funnit mången tro, att man, om detta lagförslag går igenom, för fram- tiden icke skulle få använda några utländska mönster. Men detta är ju så långt ifrån händelsen, att de enda utländska mönster, som en utöfvare af metallindustri här i landet icke olofvandes får eftergöra, äro de *nya* utländska mönster, som efter denna lags trädande i kraft kunna komma att i Sverige registreras, och dessa blifva säkerligen ej

många, ty erfarenheten har tydligen ådagalagt, att de små staterna mycket litet betungas af inregistreringar från de stora. När denna fråga förevar vid 1894 års riksdag, tog jag mig friheten att endast på grund af sannolikhetsskäl framhålla, hurusom enligt mitt förmenande de små staterna alls icke skulle blifva så betungade, som af andra talare då antogs. Jag hade emellertid vid det tillfället icke några siffror att stödja min förmodan på; men nu är jag i tillfälle att med några sifferexempel visa, hurusom denna min uppfattning var alldeles riktig och att till och med en större skilnad förefinnes mellan de små och stora staternas begär att registrera hos hvarandra, än hvad jag då anade. Det var år 1888, som mönsterskydd i Schweiz infördes. Dessförinnan hade man ihärdigt motsatt sig sådant skydds införande, och detta af alldeles samma skäl, som här år efter år framhållits, i det att man ansåg, att den schweiziska industrien skulle blifva nästan qväfd af de stora grannländerna Frankrike och Tyskland, hvilka man fruktade skulle med sina mönster öfversvämma det lilla Schweiz. Huru har emellertid erfarenheten besannat dessa farhågor? Jo, om en jämförelse göres mellan inregistreringarna i Schweiz och Frankrike, som är det land, hvori mönsterskydd först antogs, så registrerades år 1893 i Schweiz 8,670 mönster och modeller, och af dessa voro endast 51 franska. År 1894 registrerades i Schweiz 25,765 mönster och modeller, och af dem voro blott 12 franska. Se vi deremot på förhållandena i Frankrike, så har jag visserligen inga siffror för 1893, men år 1894 belöpte sig antalet af de i Frankrike registrerade mönster och modeller till 50,682, och deraf härstammade ej mindre än 2,532 från det lilla Schweiz, hvilket ju visar en alldeles kolossal skilnad. Att jag år 1894 utan kännedom om dessa eller motsvarande andra fakta vågade uttala den uppfattning, att vid internationel öfverenskommelse om mönsterskydd små stater skulle registrera mera i stora än tvärt om, berodde på den åsigten, att ett stort land icke kan hafva så stor vinst genom att underkasta sig besväret af inregistrering i ett litet land med ringa afsättning som ett litet land kan genom inregistrering påräkna i länder med stor förbrukning. Nu kan man häremot säga, att detta kan gälla för ett sådant litet land, som kan afsätta mycket af sina industrialster i det stora landet, men icke för andra. Men då svarar jag, att om ock det lilla landets industriidkare icke hafva något intresse af registrering i de stora länderna, så kunna dock det lilla landets mönsteritare hafva det, för att såmedelst blifva i tillfälle att åt dervarande industriidkare afyttra rätten att få producera tillverkningar efter det och det mönstret. Här i landet kommer det nog i allmänhet att tillgå så, att mönsteritaren öfverlåter sin rätt för Sverige på någon svensk industriidkare, men om denne icke har afsättning i något stort främmande land, bör han väl icke kunna hafva något emot att mönsteritaren för egen räkning der inregistrerar sitt mönster och på sådant sätt skaffar sig en förtjänst.

Nu eger hos oss det egendomliga förhållandet rum, att vi kosta på undervisningsanstalter för att få vår konstslöjd upphjelp och bilda mönsteritare, men förmäna dessa att af sitt arbete draga behörig

Förslag till lag om skydd för vissa mönster och modeller.
(Forts.)

Förslag till lag om skydd för vissa mönster och modeller.
(Forts.)

fördel. Följden häraf bör ju helt naturligt blifva, att större förmågor känna sig föga lockade att egna sig åt mönsterritarekallet, då de icke få någon rätt till produkten af sitt eget arbete, utan efter lärotidens afslutande se sig tvungna att söka anställning hos enskilde industriidkare. Helt annan blefve mönsterritarens ställning, om han visste sig hafva rätt att få behålla produkten af sitt arbete. Jag finner det vara en orättvisa, att icke äfven eganderätten till en sådan arbetsprodukt, som här är fråga om, kan genom lag tillförsäkras mönsterritaren, så att han kan afyttra den till andra, utan att hvem som helst skall kunna tillgodogöra sig hans arbete och derigenom stänga hans utvägar att komma någon vart i den rigtning, som han slagit in på.

När jag icke kan finna, att industrien härpå skulle lida, utan det tvärtom visat sig i alla länder, som efter hand infört mönsterskydd, att industriidkarnes intressen gå i samma rigtning som mönsterritarnes, så ber jag, herr grefve och talman, att få instämma i yrkandet om återremiss.

Herr Almgren, Oscar: Den förda diskussionen har icke kunnat rubba den öfvertygelse, som jag hyser i denna fråga och som jag uttalat redan vid 1891 och 1894 årens riksdagar, nemligen att det icke förefinnes något verkligt behof i vårt land af en sådan lag som den nu föreslagna eller att densamma skulle vara till nytta för vår industri. Jag tror nemligen, såväl att industriidkarne öfverdrifva olägenheterna af det nuvarande tillståndet som att mönsterritarnes hysa alldeles för öfverdrifna förhoppningar om de fördelar, som en sådan lag skulle medföra. Hvilka äro då de olägenheter, hvaraf industriidkarne för närvarande lida? Det skulle väl vara efterapningar af deras tillverkningar. Jag har frågat flera personer, som intresserat sig för denna sak: "Säg mig några exempel på efterapning inom metallindustrien!" "Ja, det skall Ni visst få höra", blef svaret, "för några år sedan hade Bolinders gjort en utmärkt vacker ritning till en trädgårdsmöbel, som vann stor spridning hos allmänheten, men det dröjde icke länge, förr än ett annat gjuteri gjorde efter densamma; det är ju förskräckligt!" Frågade jag en annan eller en tredje, fick jag alltid samma exempel till svar. Detta gjorde mig misstänksam. Förekomma då verkliga efterapningar så ofta? Jag tror icke, att så är.

Här har sagts, att inom Eskilstunaindustrien skulle råda en enhällig önskan om att få mönsterskydd infördt. Jag undrar, om icke denna önskan egentligen är en reminiscens från de förhållanden, som egde rum för längre tid sedan, men för hvilka man redan rådt bot, nemligen det missförhållandet att tyska fabrikanter eftergjorde Eskilstunasaxar och -knifvar och försågo dem med märket "Eskilstuna". Detta har afskaffats genom det tillägg till varumärkeslagen, som innehålles i förordningen om oriktig ursprungsbeteckning, och något sådant kan för närvarande icke ega rum.

Nu frågas: Skulle icke olägenheter, fullt motsvarande, om icke större, uppstå för industriidkarne, i fall en mönsterlag sådan som den föreslagna infördes? Jo, enligt mitt förmenande skulle olägenheterna blifva lika stora, om icke större. Den största olägenheten anser jag

vara den osäkerhet, hvori en industriidkare skulle blifva försatt, derigenom att han aldrig kunde veta, då han släppte ut ett nytt mönster i marknaden. huruvida han skulle blifva lagbrytare eller icke. Jo, säger man, det kan han visst: han kan gå till registreringsmyndigheten och se efter, om mönstret eller ett liknande förut blifvit inregistrerat. Ja, det kan man säga första eller andra året efter lagens trädande i kraft, men icke när 10,000-tals mönster blifvit inregistrerade: huru skall då något sådant vara möjligt? Och ännu större blir osäkerheten derigenom, att lagen skulle göras internationel. På grund af 20 § får en tysk industriidkare, som i Tyskland den 1 maj inregistrerat ett mönster, företrädesrätt till detta mönster i Sverige från den 1 maj, äfven om han icke förr än den 1 augusti har fullgjort sin registreringsskyldighet här i vårt register. Alltså, den svenske industriidkaren, som kommer upp till registreringsverket, finner icke detta mönster registrerat, tror sig vara säker, börjar tillverkningen och försäljer deraf till den 1 augusti, då han får en stämning från den tyske fabrikanten, som säger: "var god och upphör med tillverkningen; jag har registrerat mitt märke." "Nej", svarar den svenske industriidkaren, "det var icke inregistrerat i juni." "Det var inregistrerat i Tyskland den 1 maj", svarar tysken, "och på grund af lagen har jag rätt att räkna mig denna registrering till godo från den dagen, ehuru registreringen i Sverige ej skedde förrän den 1 augusti —". Såsom herrarna se, medför lagen trassel och osäkerhet.

Nu skulle jag likväl gerna vara med om lagen, i fall jag kunde vara säker om att den verkligen kunde vara till nytta för mönsterritarne; men jag är tveksam derom. Deras fördel skulle ligga deri, att de finge ökad arbetet med flera mönster än förut. Men min egen erfarenhet säger mig, att det skulle icke blifva fallet. Mina mönster på silkessjaletter hafva flera gånger varit utsatta för efterapning. Detta har skett, när efterfrågan efter ett visst mönster varit så pass liffig, att en köpare fått vänta längre, än för honom varit lägligt. Då har han vändt sig till en annan fabrikant och frågat, om denne icke kunde göra honom ett sådant mönster, som han ville hafva. Fabrikanten har slutligen gjort detta mönster, men skadan har icke varit så stor för mig; ty då har redan detta mönster tjent ut sin bästa tid och jag har låtit rita något nytt mönster, hvarom jag varit öfvertygad, att det skulle blifva ännu mera begärligt än det gamla, och på sådant sätt ha mönsterritarne fått mera sysselsättning, än om det gamla mönstret bibehållits. Man är visserligen utsatt för konkurrens; men den har i detta såsom i många andra fall visat sig nyttig och äfven mönsterritarne hafva haft nytta deraf.

Här har vidare blifvit sagdt, af den siste talaren, att mönsterritarne skulle hafva så stora fördelar af denna lag, derigenom att de kunde sjelfva få sina mönster inregistrerade och att de deraf kunde draga vinst i utlandet. Det är en fullkomlig missuppfattning. Det hör nemligen till de största sällsyntheter, att en mönsterritare sjelf inregistrerar ett mönster; det är fabrikanten, som gör det. Det har redan inom 1878 års komité uttalats, att så skulle blifva fallet, och erfarenheten i utlandet har bekräftat rigtigheten af detta uttalande.

*Förslag till lag
om skydd för
vissa mönster
och modeller.
(Forts.)*

*Förslag till lag
om skydd för
vissa mönster
och m. d. eller.*
(Forts.)

Man har talat om fördelarne för ett litet land af att hafva rätt att inregistrera mönster i de större länderna och sagt, att det icke skulle ligga någon fara i att öppna sitt land för inregistrering från de större länderna: dessa skulle nemligen, efter hvad erfarenheten visade, i mycket ringa grad begagna sig deraf. Ja, jag vill för min del säga, att det bör man icke allt för mycket lita på, särskildt här i Sverige. Vi hafva nu inträdt i ett alldeles särskildt utvecklingsstadium; genom tullarne har införseln af en hel mängd, särskildt tyska, varor blifvit försvärad. Tro herrarne, att icke tyskarne skulle begagna sig af denna nya lag — såsom en kärkommen anledning att försvåra tillverkningen inom Sverige af konkurrerande artiklar, derigenom att de *en masse* skulle inregistrera sina mönster och sålunda tvinga svenskarne att hufvudsakligast använda deras fabrikat? Jag tror, att de skulle komma att begagna sig af denna utväg, och gent emot de siffror, som anfördes angående förhållandena emellan Schweiz och Frankrike, ber jag att få lemna en förklaring deröfver, som jag tror vara riktig och som synes mig ganska plausibel; jag säger detta på grund af egen erfarenhet af förhållandena i Schweiz, ehuru jag icke har tillgång till några officiella siffror. Jag tror för min del, att en stor del af registreringarna i Frankrike från schweizisk sida göres af bandfabrikanter i Basel. De låta inregistrera sina mönster i Frankrike, därför att de hafva en mycket stor marknad för sina tillverkningar i Paris, der Basel konkurrerar med S:t Etienne. Hade nu de schweiziske fabrikanterna icke registrerat sina mönster, skulle de lätteligen blifva utsatta för åtgärder från Etiennefabrikanternas sida, och de tvingas sålunda till denna registrering. Dessa mönster utgöra en otrolig mångfald, och detta förklarar, enligt mitt förmenande, den stora siffra, som af den siste årade talaren angafs.

Här har slutligen talats om principer. Det har förklarats, att vi borde anse oss vara moraliskt skyldiga att tillämpa en sådan lag som den ifrågasatta. Jag tror dock, att moralen härvidlag kan ses från två sidor. Vi sätta en fabriksidkare eller dessinator i stånd att genom patentbyrån registrera och legalisera såsom eganderätt hvad som i sjelfva verket endast är ett lån eller kanske — ja, jag vill icke begagna ett starkare uttryck, jag ber endast att få anföra ett exempel för att något förklara min mening. En mönsterritare ute på studiereisa får t. ex. på museet i Nürnberg se en ljusstake af egendomlig form, han tager en eskiss af ljusstaken och vid hemkomsten går han till en fabrikant och frågar, om denne icke skulle vilja köpa ritningen till ljusstaken, utan att säga annat, än att det är hans egen idé och mönster. Fabrikanten köper mönstret, går till registreringsbyrån, patentregistratorn har aldrig sett en sådan ljusstake, medgifver registreringen: och fabrikanten blir således egare till detta mönster. Men huru är det nu med moralen i detta fall? Har han verkligen en så stor moralisk rätt till detta mönster? Och tro herrarne icke, att nio tiondedelar af de registrerade mönstren basera sig på just en sådan uppfinnareverksamhet? Det allra mesta är lån och sammansättningar, och jag tror, att det är att gå för långt att tillerkänna "uppfinnarne" af dessa mönster samma rätt som författaren af en bok eller dylikt. Mönster

hafva ju funnits i alla tider: stenålderns och bronsålderns folk hade redan mönster, och under de årtusenden, som gått, har antalet deraf i oändlighet ökat. Hvad är nytt? Hvem kan säga, hvad som är nytt? Men detta skall nu registratorn i patentbyrån göra. Hurudan blir denna registrering? Ja, det blir väl i Sverige inom en kort tid såsom det är i Tyskland: en registrering utan pröfning, en registrering af likt och olik, och sedan när en fabrikant finner sig vara utsatt för efterapning från en annans sida, då går man till registreringsverket och der öppnar man det understundom slutna, förseglade mönstret, som der blifvit inlemnadt; då blir slutligen saken afgjord genom rättegång. Men dessa förhållanden hafva visat sig medföra mycket trassel; och jag tror, att det är att gå för långt, om man säger, att vare sig Schweiz eller Tyskland äro så öfverdrifvet belättna med mönsterlagen. Från många intresserade har jag hört motsatsen, nemligen att denna lag medfört kostnader och mycket besvär samt att den motsvarande nyttan är mycket liten.

Förslag till lag om skydd för vissa mönster och modeller.
(Forts.)

Slutligen är det äfven en annan sak, som jag ber att få fästa uppmärksamheten på, och det är, att i denna lag fattas en paragraf, som finnes i den tyska. I Tyskland är det nemligen så, att sådana frågor, som om ett mönster är nytt, om efterapning egt rum och dylikt, skola afgöras af sakkunniga. Här finnes icke något motsvarande. Vi hafva varit på väg att medelbart skaffa oss en liknande bestämmelse, nemligen genom den afslagna lagen om bevisning inför rätta; men så länge vi icke hafva något motsvarande i vår lagstiftning, tror jag, att det skall blifva att sätta våra domares omdömesförmåga på ett ganska hårdt och svårt prof att tvinga dem att i särskilda fall säga, om mönstret är nytt, om det är tillräckligt likt ett annat för att vara straffbart och dylikt.

På grund af hvad jag anfört yrkar jag afslag å 1 § samt bifall till laguskottets hemställan.

Herr Fränckel: Om man ser på det statsrådsprotokoll, som åtföljer den kongl. propositionen, skulle man snarare hafva trott, att det statsråd, som föredragit detta ärende, skulle på grund af de motiv, som förekomma i detta protokoll, hafva afstyrkt Kongl. Maj:t från att framlägga en så beskaffad lag som den förevarande. I detta protokoll förekommer nemligen dels, "att dessa idkare af metallindustrien *synas* anse ett mönsterskydd vara af behofvet påkalladt", och dels, att, då man ansett sig böra föreslå en lagstiftning, som icke berör mönsterskydd i allmänhet, utan endast metallindustrien, så har man såsom skäl derfor anfört, att man borde "afbida den till äfventyrs ej aflägsna framtid, då öfvertygelsen om ett sådant skydds gagnelighet hunnit fullständigare genomtränga dessa industriens idkare". Herrarne torde här af finna, att man har således ryggat tillbaka från att nu föreslå ett mönsterskydd i vidsträcktare mening, än som blifvit förordadt af några metallindustriidkare. Man har således icke nu såsom vid föregående tillfällen tänkt sig ett mönsterskydd i hela sin utsträckning, utan man har velat inskränka sig till metallindustrien. Endast i detta enda skäl finner jag en anledning att afslå det föreliggande förslaget. Om

*Förslag till lag
om skydd för
vissa mönster
och modeller.
(Forts.)*

mönsterskydd såsom sådant är berättigadt och om det såsom sådant kan gagna vår industri, bör det gälla alla industrier. Men man har från alla de öfriga industrierna fått så goda skäl att *icke* föreslå ett sådant skydd, att man nu endast ansett sig böra taga fasta på dem, som icke gjort några invändningar.

Ilvarje gång, då denna fråga vid föregående tillfällen varit föremål för kammarens överläggningar, har det framhållits, att man hade att noga väga de små intressena mot de stora, att man hade att väga mönsterritarnes intressen mot industriidkarnes behof. Då gälde det, såsom herrarne torde påminna sig, att införa mönsterskyddet i hela dess vidd; nu gäller det endast mönsterskydd för metallindustrien. Om man sålunda nu ser efter, hvilka dessa små intressen äro, som skola vägas mot de stora, torde herrarne lätt finna, att antalet mönsterritare bör inskränkas till mönsterritarna för metallindustrien; och då äro de intressen, som nu skola öfvervägas, ännu mindre. Nu har från kommerskollegium framhållits, och, såsom här redan omnämnts, är det de små länderna, som skulle draga fördel af att få sina mönster registrerade i de större. Af den näst föregående talaren har redan framhållits, att så inträffar endast i exceptionella fall, och att man måste förutsätta, att det intrång, som här skulle komma att göras från de större länderna, blefve ganska kämbart för den industri hos oss, för hvilken mönsterskyddet nu skulle införas. Äfven har redan framhållits, att den lagliga rätten af ett mönsterskydd ännu kan vara mycket omvistad. Då, såsom jag vid ett föregående tillfälle yttrat, man till och med ännu befinner sig på den ståndpunkten, att man är tveksam, huruvida patentskyddet såsom sådant är berättigadt, har man ännu mera skäl att vara tveksam om, huruvida mönsterskyddet är berättigadt eller ej.

Hvart den lag, som nu är föreslagen, sannolikt kommer att leda, derom har den ärade generaldirektören i kommerskollegium nyss själf upplyst oss. Han framhöll nemligen, att det enligt hans uppfattning varit lyckligt, om denna lag fått ett större omfång, än hvad nu skulle blifva fallet. Han ansåg, att den endast var en förelöpare till förslag om mönsterskydd, som äfven skulle gälla textilindustrien och åtskilliga andra industrier. De vådor, som en sådan lag skulle medföra, med våra små förhållanden, våra små medel att åstadkomma nya modeller och mönster, har redan den föregående talaren på fullt bevisande sätt framhållit, och jag skall således icke upprepa dem.

Vidare har framhållits, att det vore en orättvisa mot mönsterritarna att icke införa ett så beskaffadt mönsterskydd som det föreslagna. Äfven detta har blifvit bemött. Jag vill endast tillägga, att mig vederligen torde icke någon metallindustriidkare låta ett mönster, som han ämnar begagna, inregistreras af mönsterritaren själf. Vidare har sagts, att alla de myndigheter, som yttrat sig i denna fråga, tillstyrkt införandet af det föreslagna mönsterskyddet för metallindustrien. Såvidt jag har mig bekant, har åtminstone Stockholms fabriksförenings fullmäktige icke ansett sig kunna tillstyrka denna sak, för än utredning i frågan förebragts, och denna utredning synes mig icke böra komma från möten, der besluten ofta allt för lätt fattas utan tillräckligt föregående granskning, utan från officiella myndigheter, som bestå

af verkliga fabrikanter, verkliga tillverkare. Jag tror att, om man fäste dessa mötesdeltagares uppmärksamhet på de vådor, den risk, de kostnader och det trassel, som en lag, sådan som denna, skulle utan nytta för tillverkarne medföra, skulle man snarare få ett afstyrkande än ett tillstyrkande svar.

Här har redan blifvit framhållet, att frågorna skola först afgöras af registreringsbyrån och sedan dragas inför domstols pröfning. Den, som läser yttrandena af ledamöterna i högsta domstolen rörande detta lagförslag, torde redan deraf finna, huruledes dessa ledamöter framhållit de vådor, som skola uppstå, då man skall fälla en person för olagligt begagnande af ett mönster, innan man ännu kan vara, om jag så får uttrycka mig, öfverbevisad om att personen i fråga derom haft tillräcklig vetskap.

Det synes mig således, att man drifvit fram förslaget från ett håll, der frågan är icke uteslutande att gagna industrien, utan, om jag så får uttrycka mig — om att komplettera den registrering, som redan är hos oss drifven alltför långt. Och om jag skall se saken endast från metallindustriens synpunkt, tror jag nu, liksom vid alla de tillfällen, då denna fråga förut varit före, att den skulle lända till mer skada än gagn. Jag vill fästa uppmärksamheten på, att en återremiss, sådan som blifvit föreslagen, afser ett antagande af lagen i någon form. Jag har icke velat inlåta mig i någon kritik af lagen, utan endast velat framhålla, att den icke kan vara till nytta. Jag får därför yrka bifall till utskottets afstyrkande förslag.

Häri instämde herr *Ekströmer*.

Herr Hasselrot: Såsom kammaren torde finna, har jag reserverat mig mot utskottets utlåtande i det föredragna betänkandet; och skall därför tillåta mig att yttra några ord. Det är nog så, som den ledamot af lagutskottet, hvilken yttrade sig till försvar för utskottets betänkande, nämnde, att man icke kan lägga samma princip till grund för den immateriella eganderätten som för den materiella. Om jag fattade honom rätt, yttrade han, att vi icke skulle hafva någon lagstiftning angående den immateriella eganderätten. Vi hafva dock en sådan, såsom herr justitieministern nämnde, hvad angår den litterära och den konstnärliga eganderätten. Och hvad nu särskildt den industriella eganderätten angår, har man på senare tider sökt att skydda den dels genom patentlagstiftningen, som mer och mer utvecklats, och dels på sista tiden genom varumärkeslagen. Ett fortsatt steg i samma riktning afses med det förslag, som Kongl. Maj:t nu förelagt Riksdagen, och detta steg är, så vidt jag förstår, ett försigtigt steg och ett steg i rätt riktning. Naturligt är, att de personer, som frukta ett vidsträckt effektivt skydd för mönster och modeller, motsätta sig detta förslag såsom en förelöpare till annat, som komma skall. Jag tror dock att man gör rätt, om man i denna fråga liksom i andra fäster sig endast vid hvad som är föreslaget. Det är ett farligt tal, det talet om det lutande planet. Ty om man fruktar hvad som möjligen skall komma hädanefter, kommer man aldrig någon vart på reformernas bana. Går det föreslagna steget i rätt riktning och icke längre, än att man kan taga

Förslag till lag om skydd för vissa mönster och modeller.
(Forts.)

Förslag till lag
om skydd för
vissa mönster
och modeller.
(Forts.)

det, bör man taga det. Sedermera kan man ju motsätta sig de förslag som derefter kunna komma att framläggas.

Nu är min uppfattning den, att då man medgifvit skydd för industrien, särskildt i fråga om industriella alster och tillverkningsrätt, har man satt konstindustrien i en särskildt ogynsam ställning. För konstindustriidkare finnes nemligen icke något skydd. Och jag kan icke tro annat, än att denna brist skall utöfva en förlämande inverkan på dessa industriidkare. De kunna icke hafva intresse af att söka nå större utveckling, då de veta, att hvem som helst kan saklöst beröfva dem frukten af deras arbete. Det premium, som ligger i erkännandet af att hvad jag på detta område sjelf förskaffat mig blir min egendom, skulle, enligt min tanke, innebära en kraftig sporre till utveckling. Och det är icke blott till mitt förstånd, jag vädjar, utan äfven till erfarenheten från alla de länder, som infört ett dylikt skydd. Det torde nemligen icke kunna nekas, att i den mån ett dylikt skydd införts, har konstindustrien tagit en utveckling, hvarom man förut icke haft en aning.

Talaren på stockholmsbänken har framhållit så många olägenheter, som skulle vara förenade med ett steg sådant som det ifråsatta. Han talade om, att när man ämnade använda ett mönster, måste man först gå till mönsterbyrån för att se efter, om icke der fans ett dylikt inregistrerat; och man kunde icke ens vara säker för, att det icke förut blifvit registrerat i utlandet. Jag tillåter mig emellertid fästa uppmärksamheten på, att man icke kommer att fällas till ansvar för användningen af annat mönster än det, man *vet* vara registrerat. Högsta domstolen fäste också uppmärksamheten på, att lagförslaget med detta stadgande icke skulle blifva effektivt, då det i allra flesta fall skulle blifva omöjligt att styrka, att en person haft vetskap om registreringen. Detta är möjligen en brist i lagen från vår synpunkt, men alldeles icke från deras synpunkt, som vilja, att fullkomlig frihet bör råda uti ifrågavarande afseende. Enligt den föreslagna lagen kan jag icke försäkra mig om att få behålla ett mönster, med mindre jag går till konkurrenterna och omtalar, att jag har låtit registrera det samma. Kan det deremot icke visas, att personen haft vetskap om registreringen, blir han straffri. — Vidare talades om de olägenheter, som skulle inträffa med afseende å vårt förhållande till Tyskland. Hvad vore enklare och naturligare, än att den tyske industriidkaren kastade in på vår marknad en mängd af sina mönster och hindrade oss att vid vår tillverkuing begagna oss af desamma? Jag får fästa uppmärksamheten på, att något sådant icke låter sig göra. Man får nemligen icke registrera andra än nya mönster; och den uttalade farhågan är således icke befogad.

Här talades om, att efterrapning icke i nämnvärd mån har egt rum, och då en af de värde talarne på stockholmsbänken gjort försök att få reda på, om någon efterrapning verkligen förekommit, fick han ständigt till svar, att endast en trädgårdsmöbel från Bolinders verkstad varit föremål härför. Jag har fått helt andra uppgifter. För mig är uppgifvet, att en af vårt lands främsta industriella verkstäder hade efter mycket besvär medelst användande af såväl egna ritningar

som sådana, anskaffade genom till andra länder utskickade personer, utarbetat en synnerligen vacker katalog öfver sina alster. Sex veckor derefter utgaf en annan firma ett aftryck af samma katalog med alla dess ritningar och bemäktigade sig dermed utan vidare hela resultatet af den förstnämnda firmans arbete.

Förslag till lag om skydd för vissa mönster och modeller.
(Forts.)

Nu är ju frågan om mönsterritares rätt relativt liten, därför att de utgöra ett fåtal. Men det må väl sägas, att då vi lemna så stora anslag, som sker, till de tekniska läroverken och måste erkänna, att de personer, som genomgå dessa, visat sig göra heder åt desamma, böra vi också, såvidt icke andra intressen deraf skadas, lemna bemälda personer det skydd för sitt arbete, som kan vara lämpligt. Det erkände också talaren på stockholmsbänken, men han sade ändock, att för mönsterritarna är bättre, om skyddet icke finnes, och åberopade såsom stöd härför, att då det mönster, som den hos honom anställda mönsterritaren uppgjort, begagnades af annan fabrikant, fick mönsterritaren i uppdrag att rita ett nytt mönster, och på det sättet fick han mer arbete, då ett mönster efterapades, än eljest skulle vara fallet. Detta kan vara riktigt, hvad angår sådana mönsterritare, som äro anställda hos en fabrikant. Men det är endast ett ringa fåtal fabrikanter, för hvilka det under nuvarande förhållande kan löna sig att hafva mönsterritare anställda hos sig, och alla de mönsterritare, som ej kunna få dylik anställning, blifva utan till följd af nu gällande bestämmelser. — Vidare nämnde talaren på stockholmsbänken, att om lagen skulle antagas, borde en särskild paragraf om sakkunnige finnas i lagen. Jag erkänner, att en fördel vore, om en sådan paragraf finnes, icke i denna lag, men i lagen om bevisning inför rätta. Men för öfrigt torde icke någon domstol i vårt land taga sig för att på egen hand pröfva en sak af den beskaffenhet, som här afses. Ty äfven om parten är så föga intresserad af sin rätt, att han icke åberopar sakkunnige, lärer domstolen *proprio motu* vara oförhindrad att i det fallet förskaffa sig ett stöd för sitt omdöme.

Slutligen har från många håll påpekats, att man i detta fall skulle genom afslag å lagen vilja skydda de mindre industriidkarne. Detta är redan bemött, och i afseende härå tillåter jag mig särskildt påpeka, att här icke är fråga om skydd för vanliga smeder och andra lägre yrkesidkare, icke om nyttighets-, utan om konstindustriella mönster, och att frågan således gäller skydd för personer, som sjelfva utöfva sin industri samt tillika vilja och kunna i sammanhang dermed sjelfva göra sina mönster. För dessa små industriidkare måste det vara behöfligt att få skydd för äfven det immateriella arbetet och icke endast för det materiella arbete, som de nedlägga på sjelfva tillverkningen.

Här har af en talare från lagutskottet sagts, att om dessa små industriidkare skulle förbjudas att använda svenska och utländska mönster, skulle den mindre industrien blifva så godt som krossad. Finnes det då icke någon mindre industri i de länder, der mönsterskydd införts? Har icke tvärtom de mindre industriidkarne fått styrka genom rättigheten att skydda sig mot den öfverväldigande magten hos de större? Och erfarenheten har visat — hvilket, så vidt jag förstår, är helt naturligt — att den mycket omtalade faran för att en stor re-

*Förslag till lag
om skydd för
vissa mönster
och modeller.
(Forts.)*

gistrering af mönster från utlandet skulle ega rum är obefogad. Det är nemligen icke troligt, att de större staterna i någon nämnvärd mån skola vilja underkasta sig de kostnader och det besvär, som äro förenade med en dylik registrering. I ett land sådant som Schweiz, som dock ligger så nära Tyskland och Frankrike, hafva icke nämnvärdt många utländska mönster blifvit registrerade. Och säkerligen blir förhållandet likartadt här i Sverige. — Jag tror således, att det föreliggande förslaget är i princip riktigt, icke går längre, än för närvarande kan anses vara fullt lämpligt och af förhållandena betingadt; och får jag därför instämma med dem, som yrkat återremiss.

Herr Lundström: Sedan jag begärde ordet, hafva de båda talarne på stockholmsbänken så uttömmande behandlat frågan och vederlagt hvad som uttalats mot lagutskottets förslag, att jag nu endast ber att helt och hållet få instämma med dem. Hvad lagutskottets ärade ordförande sedermera yttrat har icke kunnat ändra min åsigt om olägenheterna af att för närvarande stifta en sådan lag som den föreslagna. Jag vill endast bemöta en sak, som af en utafkammarens ledamöter blifvit framhållen, nemligen den, att denna skyddslag skulle vara till stor fördel äfven för de mindre industriidkarne, i hvilket afseende anfördes, att särskildt Eskilstuna industriidkare alla skulle hafva ifrat för densamma. Det är ju mycket riktigt, men jag tror, att för dem, för en industri så utvecklad som den i Eskilstuna, torde det ifrågasatta mönsterskyddet icke betyda så mycket. Emellertid kan jag icke frångå den tanken, att på de mindre industriidkarne, för öfrigt på handtverkarne öfver hufvud i städerna och ännu mer i landsorten, måste denna lag utöfva en förlamande inverkan. Jag kan icke föreställa mig annat, än att deras tillverkning måste försvåras och fördyras, om en sådan lag blefve införd. De måste då antingen använda gamla förlagade mönster eller också för kanske ganska stora kostnader skaffa sig nya mönster från utlandet. Och dessutom måste de — såsom redan förut blifvit påpekadt — hafva en kommissionär här i Stockholm för att se till, om icke de mönster, som de förskaffat sig, redan äro skyddade och registrerade. Det är visserligen rätt — såsom ordföranden i lagutskottet sade — att den, som använder ett registrerad mönster, men icke vet, att det är registrerad, icke är straffbar. Men jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att om en industriidkare vill använda ett nytt mönster, måste han förskaffa sig åtskilliga apparater, verktyg och redskap. Dessa åtminstone måste han helt och hållet uppoffra. Och för en mindre industriidkare tror jag, att äfven kostnaden härför skulle blifva ganska känbar.

Då jag är öfvertygad om, att vi fortfarande behöfva utländska mönster; då dessa icke skulle utan särskilda kostnader kunna anskaffas, hvilket blefve betungande för de mindre industriidkarne och handtverkarne; då skäl icke kan vara att försvåra deras redan nu temligen tryckta ställning; och då jag dessutom anser, att detta är en skyddslag för de utländska industriidkarne mot de svenska, och jag alltid har arbetat för skydd åt svenska och icke åt utländska industriidkare

— ber jag att på dessa och förut anförda skäl få tillstyrka bifall till lagutskottets förslag.

Förslag till lag om skydd för vissa mönster och modeller.
(Forts.)

Herr Wieselgren: Den siste värde talaren avslutade sitt anförande dermed, att han förklarade sig anse föreliggande lagförslag afse skydd för den utländska industrien mot den svenska; men då han icke ville arbeta för annan skyddslagstiftning än den, som skyddade Sverige mot utlandet, ville han icke vara med om detta lagförslag. Jag måste inlägga en protest mot denna hans uppfattning. Här gäller icke frågan sagda skydd — hufvudsaken, sådan den framgått ur diskussionen, kan enklast preciseras med orden: *är det klokt att göra rätt?* Derom gäller striden. Är det klokt att tillerkänna en immateriel eganderätt åt mönsterritare eller är det icke klokt? Jag har en gång förut, då denna fråga behandlades i kammaren, påpekat, att det visserligen är en liten skara, hvars rätt här är i fråga. Men att förklara dessa få rättslösa på den grund, att åtskilliga utlänningar skulle kunna få någon fördel af en lagstiftning, hvarigenom vi visade oss hafva följt med den allmänna rättsutvecklingen — deremot måste jag protestera. Som sagt: lagförslaget åsyftar att vinna erkännande för ett litet antal *svenska* mäns rätt; och kammaren skall genom sitt blifvande beslut visa, huruvida kammaren vill gifva detta erkännande eller icke.

Herr Lundström: Med anledning af den siste talarens yttrande vill jag be att få säga några ord. Vore jag öfvertygad, att man, genom att ej antaga detta lagförslag, på något vis ginge på sidan om rätten och rättvisan, skulle jag gerna biträda förslaget. Men jag kan ej inse det. Redan förut har blifvit påpekadt, att mönsterritaren är vid utförandet af sitt arbete beroende af en hel mängd mönster och modeller, som han sett förut, och som han möjligen sedan sammanställer i annan ordning. Den eganderätt, som kan tillerkännas honom, är således ganska liten och kan icke jemföras med den eganderätt, som t. ex. måste tillkomma en uppfinnare. Denna är något helt annat. Uppfinnaren har fått vidkännas betydligt större uppoftningar. Jag tror dessutom, att det allmänt har erkänts, att ett dylikt skydd icke bör införas, förrän det visat sig, att industriidkarne allmänt önska det-samma.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande utlåtande yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att utlåtandet skulle visas åter till utskottet.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner jemlikt dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på återremiss vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i sitt utlåtande n:o 32, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, visas utlåtandet åter till utskottet.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—46;

Nej—39.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet de under sammanträdet aflemnade kongl. propositionerna.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Benedicks* under fjorton dagar från innevarande dag.

Justerades sju protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de ärenden, som denna dag bordlagts första gången, skulle uppföras främst & föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 4,05 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Tisdagen den 30 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Justerades protokollet för den 23 i denna månad.

Upplästes ett ingifvet läkareintyg af följande lydelse:

Att brukspatron *N. Fosser* för närvarande är af sjukdom hindrad afresa till Stockholm, intygas härmed på heder och samvete.
Linköping $29/3$ 1897.

H. Nordenström.
1:ste provincialläkare.

Upplästes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrivelse, n:o 17, till Konungen, angående stämpelafgiften.

Vid föredragning af ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 203, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande n:o 6, med anledning af väckt motion angående inskränkning af vin- och ölutskänknigen vid vapenöfningsmöten, beslöt Första Kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott n:o 1.

Vid föredragning af ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 204, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande n:o 7, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändring af landshöfdingeinstruktionen i fråga om länsmans till- och afsättande, beslöt Första Kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott n:o 1.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran följande den 27 innevarande månad bordlagda ärenden, nemligen konstitutionsutskottets utlåtande n:o 4 samt statsutskottets utlåtanden n:is 10, 37 och 38.

Justerades tre protokollsutdrag för detta sammanträde; hvarefter kammaren åtskildes kl. 2,40 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.
